

UiO • Det juridiske fakultet

Retten til fortsatt oppholdstillatelse på selvstendig grunnlag

Utlendingers rett til fortsatt oppholdstillatelse på selvstendig grunnlag etter
utlendingsloven av 15. mai 2008 nummer 35 § 53

Kandidatnummer: 517

Leveringsfrist: 25.04.14

Antall ord: 17640



Innholdsfortegnelse

1	INNLEDNING.....	1
1.1	Tema for oppgaven	1
1.2	Bakgrunnen for valg av tema	1
1.3	Problemstilling og formål	2
1.4	Rettskildebildet	2
1.4.1	Norsk utlendingsrett	2
1.4.2	Forholdet mellom norsk og internasjonal rett på utlendingsrettens område	3
1.5	Utlendingsmyndighetene	4
1.6	Utvalg og metode ved undersøkelsen	5
1.7	Avgrensninger	7
1.8	Videre fremstilling	7
2	OPPHOLDSTILLATELSE	8
2.1	Generelt om oppholdstillatelse	8
2.2	Familieinnvandring	9
2.2.1	Krav til referanseperson.....	10
2.2.2	Oppholdstillatelse for å inngå ekteskap.....	13
2.2.3	Forbud mot bigami	13
2.3	Forholdet til EMK.....	13
2.4	Permanent oppholdstillatelse	14
3	FORTSATT OPPHOLDSTILLATELSE PÅ SELVSTENDIG GRUNNLAG.....	15
3.1	Fortsatt oppholdstillatelse etter ektefelles død.....	17
3.2	Fortsatt oppholdstillatelse etter mishandling i samlivet.....	18
3.2.1	Formålet bak utlendingsloven § 53 b	20
3.2.2	Rettskrav på tillatelse.....	20
3.2.3	Nærmere om mishandlingsbegrepet	21
3.2.4	Sannsynligjøring av mishandlingen.....	22
3.2.5	Politiets rolle.....	24
3.2.6	Søkerens troverdighet	25

3.2.7	Forholdet til referanseperson	25
3.2.8	Oppsummering av rettstilstanden	26
3.2.9	Saksgangen	26
3.2.10	Forvaltningspraksisen til utlendingsmyndighetene	27
3.2.11	Avgjørelsesmyndighet i Utlendingsnemnda.....	27
3.2.12	Sannsynliggjøringen av mishandlingen.....	29
3.2.13	Mishandling	29
3.2.14	Rettspraksis.....	37
3.2.15	Andre lands rett	41
3.2.16	Fri rettshjelp.....	45
3.2.17	Underhold og bolig.....	46
3.2.18	Samlet vurdering av rettstilstanden	46
3.3	Fortsatt oppholdstillatelse på grunn av vanskeligheter i hjemlandet	47
3.3.1	Formålet med bestemmelsen	48
3.3.2	Rettskrav på tillatelse.....	48
3.3.3	Nærmere om urimelige vanskeligheter i hjemlandet.....	48
3.3.4	Saksgangen	50
3.3.5	Forvaltningspraksis.....	50
3.3.6	Rettspraksis.....	53
3.3.7	Samlet vurdering	54
3.4	Fortsatt oppholdstillatelse etter oppløsning av tvangsekteskap	54
4	AVSLUTTENDE KOMMENTARER	55
5	LITTERATURLISTE	58

1 Innledning

1.1 Tema for oppgaven

Hvis en utlending får oppholdstillatelse i Norge på bakgrunn av familieinnvandring med ektefelle eller samboer, må den midlertidige oppholdstillatelsen fornyes tre ganger før utlendingen får rett til en selvstendig oppholdstillatelse. Ved fornyelse den tredje gangen får personen den selvstendige tillatelsen som kalles for permanent oppholdstillatelse.¹

Dersom det foreligger et samlivsbrudd før tillatelsen er fornyet tre ganger har ikke personen lenger et krav på å fornye oppholdstillatelsen. Utgangspunktet i norsk rett er at vedkommende må forlate landet og returnere til hjemlandet.

I enkelte tilfeller kan utlendingen ha rett på fortsatt opphold som kan danne retten til permanent opphold i Norge, selv om oppholdstillatelsen ikke er fornyet tre ganger. Utlendingsloven av 2008 15. mai nummer 35 (heretter kalt utlendingsloven) § 53 regulerer de tilfellene hvor personen har retten til fortsatt opphold i Norge. Det kan være på bakgrunn av referansepersonens død, mishandling, urimelige vanskeligheter i hjemlandet eller ved oppløsning av tvangs-ekteskap. Denne retten til fortsatt oppholdstillatelse i Norge er temaet for denne masteravhandlingen.

1.2 Bakgrunnen for valg av tema

Bakgrunnen for at jeg valgte å skrive om opphold på selvstendig grunnlag var mitt arbeid som saksbehandler og nedtrapper i JURK – Juridisk rådgivning for kvinner. Gjennom arbeidet på JURK bemerket jeg at det var mange kvinner som ikke hadde kunnskap om sin rett til opphold på selvstendig grunnlag. Årsaken til dette var blant annet manglende språkforståelse og manglende nettverk som hadde en sammenheng med at de var nye i landet. Manglende kunnskap kunne også skyldes vold i form av økt kontroll fra samlivspartner. Dette sammen med andre nærliggende faktorer bidro til at kvinnene hadde avgrensede muligheter til å få tilegnet seg kunnskap om sine rettigheter og dermed søke om opphold på selvstendig grunnlag. Parallelt med dette var det tilfeller hvor kvinnene som søkte om opphold på selvstendig grunnlag

¹ Utlendingsloven §§ 61-62

på bakgrunn av mishandling fikk avslag fra utlendingsmyndighetene. I avslagene ble det lagt vekt på krav som ikke samsvarte med lovteksten, forarbeidene eller utlendingsmyndighetenes egne interne retningslinjer.

Den erfaringen jeg tilegnet meg gjennom arbeidet på JURK bidro til at jeg fattet en interesse for dette området. Det var derfor jeg høsten 2013 bestemte meg for å skrive masteravhandling om dette temaet. Jeg ønsket et videre perspektiv rundt lovbestemmelsen og se nærmere på hvordan den blir etterlevd i praksis.

1.3 Problemstilling og formål

Problemstillingen og formålet med masteravhandlingen er å kartlegge de sterke og svake sider ved utlendingsloven § 53. Underveis i masteravhandlingen har jeg erfart at lovbestemmelsen ofte tolkes strengere enn det den gir uttrykk for, særlig gjelder dette under tolkningen av begrepet «mishandling» i utlendingslovens § 53 b. Jeg ønsker at denne masteroppgaven øker bevisstgjøringen rundt dette, slik at det kan bidra til å føre endring i måten bestemmelsen blir praktisert.

1.4 Rettskildebildet

1.4.1 Norsk utlendingsrett

Den sentrale rettskilden i den norske utlendingsretten er utlendingsloven. Formålet med loven er å regulere innreise og opphold som samsvarer med norsk innvandringspolitikk og internasjonale forpliktelser.² Utlendingsretten er feltet hvor reglene om opphold på selvstendig grunnlag er regulert.³ Utlendingsretten er en spesiell del av forvaltningsretten.⁴ Utlendingslovens regler om saksbehandling suppleres av reglene i forvaltningsloven.⁵ I denne oppgaven har jeg brukt utlendingslovens forskrifter og forarbeider. Utlendingsforskriften av 2009 utfyller utlendingslovens bestemmelser. Lovens forarbeider er Utlendingslovutvalgets utredning og utkast til ny lov i NOU 2004:20, Arbeids- og inkluderingsdepartementets forslag og kom-

² Utlendingsloven § 1

³ Utlendingsloven § 53

⁴ Øyen (2013) s. 31

⁵ Forvaltningsloven § 1

mentarer til ny lov i Ot.prp. nr. 75 (2006-2007) og Kommunal- og forvaltningskomiteens innstilling til Odelstinget i Innst. O. nr. 42 (2007-2008). Jeg vil i det følgende kalle disse NOU 2004:20, Ot.prp. nr. 75 og Innst. O. nr. 42.

1.4.2 Forholdet mellom norsk og internasjonal rett på utlendingsrettens område

Vi lever i en tid hvor vi i stor grad er påvirket av globalisering. Rettssystemet i Norge har gjennom tidene blitt påvirket av andre lands rett.⁶ I dagens samfunn foregår det en internasjonalisering av retten som ikke har eksistert tidligere. Dette har bakgrunn i større internasjonalt samarbeid over landegrensene.⁷ Norsk rettssystem bygger i utgangspunktet på et dualistisk prinsipp. Det betyr at internasjonale regler må gjennomføres i norsk rett for at de skal gjelde.⁸

På utlendingsfeltet er internasjonale regler en del av utlendingsretten. Med internasjonale regler menes alle folkerettslige regler – både universelle og regionale, nåværende og fremtidige.⁹ Forutsetningen er at de er til fordel for utlendingen og bindende for Norge i form av at de er ratifisert, jfr. utlendingsloven § 3. Det betyr at dersom det er motstrid mellom de internasjonale reglene og norsk rett, vil de internasjonale reglene få avgjørende vekt. Formålet med utlendingsloven § 3 er å styrke utlendingers rettigheter i Norge og sikre at menneskerettighetene utføres forsvarlig i norsk rett. Bestemmelsen må ses i lys av Grunnloven av 1814 § 110 c som anfører at myndighetene skal sikre og respektere menneskerettighetene.¹⁰

De mest relevante internasjonale reglene i forhold til temaet finner vi blant annet i den Europeiske menneskerettighetskonvensjon (EMK). Den europeiske menneskerettighetskonvensjonen beskytter sivile og politiske rettigheter. En viktig bestemmelse er artikkel 8 om retten til familieliv. Denne kommer jeg tilbake til i punkt 2.3. Den europeiske menneskerettsdomstolen skal sikre at medlemsstatene holder forpliktelsene sine etter den europeiske menneskerettighetskonvensjon.

⁶ Eckhoff (2000) s. 283-284

⁷ Ibid s. 286-287.

⁸ Øyen (2013) s. 32

⁹ Ot.prp. nr. 75 s. 401

¹⁰ Øyen (2013) s. 33

En annen konvensjon er FN-konvensjonen om avskaffelse av alle former for diskriminering av kvinner (KDK). Konvensjonen ble inkorporert i norsk rett i 2009. Konvensjonen skal sikre og fremme likestilling på alle områder i samfunnet. Selve konvensjonen gir ikke rett til opphold i Norge, men den kan styrke en kjønns sensitiv argumentasjon i asylsaker. Kontrollorganet til konvensjonen er FNs kvinnekomite. Komiteen kan behandle saker og treffe avgjørelser, men disse er ikke rettslig bindende.¹¹

Videre har vi i norsk rett inkorporert FN-konvensjonen om økonomiske, sosiale og kulturelle rettigheter fra 1966. Den skal sikre de sosiale, økonomiske og kulturelle rettighetene. Konvensjonen inneholder rettighetsbestemmelser i liten grad.¹²

I Norge er Likestillings- og diskrimineringsombudet gitt et særlig ansvar for å føre tilsyn med at norsk rett og forvaltningspraksis samsvarer med de forpliktelser Norge har etter blant annet KDK.¹³

EUs familieinnvandringsdirektiv fastsetter at ektefelle og barn til en tredjelandetsborger som selv har en oppholdstillatelse av minst ett års varighet, eller som er flyktning, som hovedregel skal ha rett til oppholdstillatelse.¹⁴ Direktivet er ikke bindende for Norge, men har likevel betydning i norsk rett da det er viktig at de norske reglene harmoniseres med retten til andre europeiske land.¹⁵

1.5 Utlendingsmyndighetene

I Norge gjennomføres utlendingsloven blant annet av departementet, politiet, andre offentlige myndigheter, Utlendingsnemnda og Utlendingsdirektoratet.¹⁶ Utlendingsdirektoratet og Ut-

¹¹ Øyen (2013) s. 37

¹² Ibid

¹³ Diskrimineringsombudsloven § 1 tredje ledd

¹⁴ Direktiv 2003/86 EC punkt 9

¹⁵ Ot.prp.nr.75 s. 183

¹⁶ Utlendingsloven § 75 andre ledd

lendingnemnda er begge forvaltningsorganer. Et felles navn for begge forvaltningsorganene er utlendingsmyndighetene. Dette fellesnavnet bruker jeg videre i oppgaven.

Utlendingsdirektoratet er det sentrale organ på utlendingsfeltet som iverksetter asyl- og innvandringspolitikken. Utlendingsdirektoratet er førsteinstans i de fleste utlendingssaker som for eksempel saker om familieinnvandring.¹⁷ Forvaltningsorganet er faglig overordnet politiet og utenriksstasjoner i utlandet.¹⁸

Utlendingsnemnda er klageinstansen i asyl- og utlendingssaker.¹⁹ Utlendingsnemnda kan overprøve avslag gitt av Utlendingsdirektoratet.²⁰ Utlendingsnemnda er et politisk uavhengig og domstollignende organ. Selv om Utlendingsnemnda er underlagt Justisdepartementet kan departementet i utgangspunktet ikke instruere forvaltningsorganet vedrørende lovtolkning, skjønnsutøvelse eller avgjørelser i enkeltsaker. Utlendingsnemnda kan kun instrueres gjennom lover og forskrifter.²¹

Forvaltningspraksis brukes ofte av utlendingsmyndighetene. Forvaltningspraksisen finner man i Justisdepartementets rundskriv og instruksjer, Utlendingsdirektoratets interne meldinger og praksisnotat og Utlendingsnemndas praksisnotat og praksisbase.²² Det relevante rundskrivet for vårt tema er RS 2010-009, som gir retningslinjer for behandling av søknad om oppholdstillatelse på selvstendig grunnlag. Rundskrivet finner man på www.udiregelverk.no. Dette rundskrivet blir fulgt av utlendingsmyndighetene når de behandler saker om fortsatt opphold på selvstendig grunnlag.

1.6 Utvalg og metode ved undersøkelsen

I denne oppgaven har jeg sett på en del forvaltningspraksis fra utlendingsmyndighetene da det nesten ikke er noe rettspraksis på området.

¹⁷ Øyen (2013) s. 28

¹⁸ Utlendingsloven § 76 første ledd

¹⁹ Øyen (2013) s. 29

²⁰ Utlendingsloven § 76 første ledd første pkt.

²¹ Øyen (2013) s. 29

²² Ibid s. 32

Det er ikke enkelt å skaffe seg kjennskap til Utlendingsdirektoratets og Utlendingsnemndas praksis. Utlendingsdirektoratet deler ikke sine vedtak over nettet og man må sende en søknad om innsyn i sakene deres per brev. Det kan imidlertid ta veldig lang tid før man får svar. Dette fikk jeg beskjed om da jeg var i kontakt med Utlendingsdirektoratet.²³ Jeg fikk imidlertid innsyn i to vedtak gjennom JURK og Krisesentersekretariatet. Vedtakene er avgjort av Utlendingsdirektoratet.

Jeg har sett på flere vedtak truffet av Utlendingsnemnda i deres praksisbase. Praksisbasen finner man på www.une.no. Nærmere om hva praksisbasen inneholder og dens begrensninger er også presisert i Utlendingsnemndas nettside. Praksisbasen er anonymisert da avgjørelser truffet av Utlendingsnemnda er underlagt taushetsplikt etter forvaltningsloven. Datatilsynets konsesjon for praksisbasen krever også at sammendragene som legges inn er anonymisert. Bakgrunnen for anonymiseringen er at klageren ikke skal identifiseres. For å hindre identifisering er navn, fødselsdato, saksnummer, andre opplysninger som kan være identifiserende og opplysninger som ikke er nødvendige for å fremstille saken meningsbærende fjernet. Tidspunktet for når avgjørelsen ble truffet er bare oppgitt med måned og år og kun et kort sammendrag av det fullstendige vedtaket blir lagt ut.²⁴ Jeg fremstiller vedtakene fra Utlendingsdirektoratet i en anonymisert versjon, på samme måte som jeg fremstiller Utlendingsnemndas vedtak. Dette for å ivareta hensynet til identifisering, da både JURK og Krisesentersekretariatet ikke ønsker at søkerne skal bli identifisert.

Praksisbasen er ikke et presedensregister. Avgjørelser som ligger i praksisbasen gir ikke uttrykk for noen form for presedens, med unntak av stornemndavgjørelser. Utlendingsnemnda praksisbase inneholder bare vedtak som er avslått av Utlendingsdirektoratet og som er påklaget til Utlendingsnemnda. Det foreligger ingen informasjon om hvor mange av de påklagde vedtakene som er lagt ut i praksisbasen. Statistisk sett er heller ikke praksisbasen ment å gi et representativt bilde av Utlendingsnemndas praksis. Dersom det er foretatt en avgjørelse i en sak vil den heller ikke nødvendigvis gi uttrykk for en etablert praksis. For at Utlendingsnemndas praksisbase skal gi uttrykk for en etablert praksis kreves det en nærmere analyse av et

²³ Samtale med Utlendingsdirektoratet 08.01.14

²⁴ Utlendingsnemnda (2014)

større antall vedtak i sin fullstendige form. Selv om sammendragene i seg selv ikke gir et representativt bilde av Utlendingsnemndas praksis kan de likevel fungere retningsgivende med tanke på hva Utlendingsnemnda vektlegger i sine vurderinger.²⁵ Det er med tanke på dette jeg har sett og brukt sammendragene Utlendingsnemnda har lagt ut i praksisbasen om opphold på selvstendig grunnlag. Ordene jeg har søkt for å komme frem til de aktuelle vedtakene er: «53» «kvinne», «mishandling», «opphold», «oppholdstillatelse» og til slutt «opphold på selvstendig grunnlag». Dette dekket de fleste avgjørelsene som er truffet angående temaet opphold på selvstendig grunnlag, og flere ganger kom jeg borti vedtak jeg hadde sett på tidligere. Jeg har fokusert på nyere praksis og har søkt i praksisbasen fra og med 2010, da dette er tidspunktet den nåværende utlendingsloven trådte i kraft og retten til opphold på selvstendig grunnlag ble direkte lovfestet i utlendingsloven. Deler av bestemmelsen var tidligere regulert i forskrift.²⁶

1.7 Avgrensninger

Med bakgrunn i problemstillingen min kommer jeg i hovedsak til å konsentrere meg om fortsatt opphold på selvstendig grunnlag etter utlendingsloven § 53. Jeg avgrenser dermed temaet mitt mot utlendingsloven § 52 som omhandler fortsatt oppholdstillatelse på selvstendig grunnlag på bakgrunn av samværsordning med barn. Videre avgrenser jeg det mot menneskehandel. Jeg avgrenser det også mot hensynet til barn i utlendingsloven § 53 b. Det er tiden og oppgavens begrensning som har satt rammen for disse avgrensningene.

1.8 Videre fremstilling

I del 2 av oppgaven behandler jeg generelt reglene om oppholdstillatelse og familieinnvandring i Norge. I kapittel 2.1 og 2.2 går jeg nærmere inn på hvem som kan få oppholdstillatelse i Norge og hvilke vilkår referansepersonen må oppfylle for å få sin ektefelle eller samboer til riket. Videre gjennomgås familieinnvandringsreglene i lys av den europeiske menneskerettighetskonvensjon i kapittel 2.3, før det i kapittel 2.4 redegjøres for hvem som kan danne grunnlag for permanent opphold i Norge. I del 3 behandles de ulike formene for fortsatt opphold på selvstendig grunnlag etter utlendingsloven § 53. Hovedfokuset blir kapittel 3.2 om fortsatt opphold på bakgrunn av mishandling etter utlendingsloven § 53 b. Videre blir hovedfokuset

²⁵ Utlendingsnemnda (2014)

²⁶ Utlendingsforskriften av 21. desember 1990 nr. 1028 § 37

kapittel 3.3 om urimelige vanskeligheter i hjemlandet etter utlendingsloven § 53 annet ledd. Grunnen til at jeg har hovedfokus på disse delene av bestemmelsen er fordi jeg fant mest forvaltningspraksis her. Jeg starter avhandlingen med å gå nærmere inn på hva som menes med oppholdstillatelse i norsk rett.

2 Oppholdstillatelse

I Norge hadde vi i prinsippet fri innvandring frem til 1900-tallet. Før 1900-tallet kunne utlendinger arbeide eller oppholde seg i riket, uten å fremlegge noen form for dokumentasjon ovenfor myndighetene. Unntaket var i starten av 1800-tallet da det ble innført passtvang. Den ble derimot opphevet i 1860. Fremmedloven av 1927 innførte regler om oppholdstillatelse, bortvisning og arbeidstillatelse, og var Norges første utlendingslov.²⁷ Det var imidlertid først i 1975 vi fikk «innvandringsstopp». Med dette menes at Norge startet å føre en mer selektiv innvandringskontroll. Formålet var å begrense innvandringen og tillatelse ble bare gitt til bestemte grupper av utlendinger som for eksempel flyktninger, fagutdannede og familiemedlemmer. I 1991 startet "tillatelsessystemet" å gjelde, noe som også gjelder per dags dato. Det innebærer at en person trenger en tillatelse for innreise og opphold i Norge.²⁸

2.1 Generelt om oppholdstillatelse

Alle som bor i Norge må ha en form for oppholdstillatelse. Oppholdstillatelsen fås på bakgrunn av visum²⁹, arbeid³⁰, studie³¹, beskyttelse³², sterke menneskelige hensyn³³ eller familieinnvandring³⁴. Noen av disse oppholdstillatelsene danner også grunnlaget for retten til permanent oppholdstillatelse. Dette gjelder blant annet familieinnvandring.

²⁷ Øyen (2013) s. 25

²⁸ Ibid s. 26

²⁹ Utlendingsloven §§ 10-12

³⁰ Utlendingsloven § 23

³¹ Utlendingsloven § 26

³² Utlendingsloven § 28

³³ Utlendingsloven § 38

³⁴ Utlendingsloven §§ 40-41

2.2 Familieinnvandring

Innvandring på bakgrunn av familie har siden 1990 stått for om lag førti prosent av den totale ikke-nordiske innvandringen til Norge.³⁵ Utlendinger som har tilknytning til Norge gjennom et familiemedlem kan få oppholdstillatelse i Norge dersom vilkårene for det er oppfylt. Den som bor i Norge er da referansepersonen. Referansepersonen er den søkeren ønsker å bli gjenforent med eller ønsker å etablere familieliv med.³⁶ Denne typen innvandring kalles for familieinnvandring. Familieinnvandring er en samlebetegnelse for både familiegjennforening og familieetablering. Familiegjennforening gjelder tilfeller hvor partene har levd sammen som ektefeller eller samboere før referansepersonen kom til Norge. Familieetablering brukes når søkeren har inngått ekteskap med en person som er bosatt i Norge, og partene ønsker å leve sammen her.³⁷ De nasjonalitetene som hadde størst antall familieinnvandringstillatelser i 2010 og 2011 var Thailand, Filippinene, Somalia, Eritrea, Irak og Russland.³⁸

Reglene om familieinnvandring finnes i utlendingsloven kapittel 6, fra og med § 39 til og med § 53. Familieinnvandringssystemet er delt i to. I den første delen har søkeren rettskrav på opphold dersom vilkårene er oppfylt, mens i den andre delen kan søkeren få avslag tiltross for at vilkårene er oppfylt. Det vil si at dersom vilkårene i §§ 40-45 er oppfylte *skal* tillatelse gis. Dette gjelder retten til opphold for ektefeller, samboere, barn som har foreldre i Norge, foreldre som har barn under 18 år som har fått oppholdstillatelse grunnet beskyttelsesbehov, forelder som skal gjenforenes med et norsk barn og forelder som skal ha samvær med norsk barn. På den andre siden hvis vilkårene i §§ 46-49 er oppfylte, *kan* tillatelse gis. Det er i situasjoner hvor det er en enslig forelder over 60 år, foreldre som besøker barn i Norge, for å inngå ekteskap, og dersom sterke menneskelige hensyn tilsier det.

Utlendingsloven § 50 legger til grunn hva som er avgjørende for vurderingen om det skal gis tillatelse om søkeren, er eller har barn under 18 år. Utlendingsloven § 51 gjør unntak fra retten til familieinnvandring der referansepersonen ikke samtykker til tillatelse og dersom det vil stride mot referansepersonens tillatelse.

³⁵ Øyen (2013) side 119

³⁶ Utlendingsloven § 39

³⁷ Justis- og beredskapsdepartementet

³⁸ Øyen (2013) side 119

Utlendingsloven § 52 og § 53 tar for seg situasjoner hvor en person har hatt oppholdstillatelse, men hvor det kan være grunnlag for å gi ny oppholdstillatelse på selvstendig grunnlag da førstegangstillatelsen faller bort. Utlendingsloven § 52 gjelder fortsatt oppholdstillatelse på bakgrunn av samværsordning. Utlendingsloven § 53 gjelder fortsatt oppholdstillatelse på bakgrunn av referansepersonens død, mishandling, tvang eller urimelige vanskeligheter i hjemlandet. Det er den sistnevnte paragrafen i kapittel 6 om familieinnvandring jeg skal se nærmere på i denne oppgaven. Jeg skal nedenfor se nærmere hvilke krav som stilles til referansepersonen og søkeren for å få innvilget søknad om familieinnvandring.

2.2.1 Krav til referanseperson

Innvandring på grunnlag av ekteskap utgjorde hele 47% av den totale familieinnvandringen i 2011, og er dermed den vanligste formen for innvandring.³⁹ For at en søker skal få oppholdstillatelse i Norge med bakgrunn i ekteskap, må referansepersonen oppfylle visse vilkår. Vilkårene fremgår av utlendingsloven § 40:

«En søker som er ektefelle til en referanseperson, jf. § 39, har rett til oppholdstillatelse når referansepersonen er:

- a) norsk eller nordisk statsborger som er bosatt eller skal bosette seg i riket,
- b) utlending med permanent oppholdstillatelse i riket,
- c) utlending som har eller får lovlig opphold i riket med oppholdstillatelse som kan danne grunnlag for permanent oppholdstillatelse, eller
- d) utlending som har oppholdstillatelse etter bestemmelsen i § 34 uten at ordningen med kollektiv beskyttelse har opphørt.»

Ekteskapet må være mellom personer som har fylt 18 år, jfr. § 40 annet ledd. Man må som hovedregel bo i Norge og ekteskapet må ikke være inngått for å få opphold i Norge (proformaekteskap).⁴⁰

³⁹ Øyen (2013) side 125

⁴⁰ Utlendingsloven § 40 tredje og fjerde ledd

Myndighetene i Norge tar etter bestemmelsens femte ledd allerede her en vurdering på om det kan foreligge en fare for mishandling eller utnyttelse av søkeren. Dersom en slik type fare foreligger kan det nektes oppholdstillatelse. Bestemmelsens femte ledd lyder slik: «En søker (...) kan nektes oppholdstillatelse dersom det er mest sannsynlig at søkeren eller dennes særkullsbarn vil bli mishandlet eller grovt utnyttet.»

Ifølge forarbeidene skal det tas en helhetsvurdering om mishandling kan skje, hvor en rekke momenter kan tas i betraktning. Det skal blant annet legges vekt på alvoret ved referansepersonens vandelsopplysninger, omfanget og varigheten av forholdet mellom partene, muligheten til å leve sammen i søkerens hjemland og hvilken betydning et avslag vil få for søkeren i hjemlandet.⁴¹ Hvis man kommer frem til at det er en mulighet for mishandling, kan det likevel hende at søknaden ikke blir avslått, jfr. "kan" i bestemmelsens ordlyd.

Krav som må oppfylles av samboere slik at de kan komme til Norge på familieinnvandring, kommer til uttrykk i utlendingsloven § 41 som oppstiller følgende vilkår:

«§ 41. *Oppholdstillatelse for samboere*

En søker som har levd i et fast og etablert samboerforhold i minst to år med en referanseperson som nevnt i § 40 første ledd, har rett til oppholdstillatelse når partene akter å fortsette samlivet.

En søker som ikke har levd i et fast og etablert samboerforhold med en referanseperson som nevnt i § 40 første ledd, har rett til oppholdstillatelse dersom partene har barn sammen og akter å fortsette samlivet. Bestemmelsene i § 40 a første, tredje og fjerde ledd gjelder tilsvarende, med mindre

a) barnet ble unnfanget før tidspunktet for referansepersonens innreise i riket, eller

⁴¹ Ot.prp.nr. 109 s. 18

b) barnet ble unnfanget mens begge parter har hatt oppholdstillatelse i Norge.»

Ifølge bestemmelsen må referansepersonen ha levd i et fast og etablert forhold med samboeren i minst to år og ha et ønske om å fortsette samlivet. Det er også mulig å få opphold på bakgrunn av barn.⁴² Begge partene må være over 18 år og i utgangspunktet ikke være gift.⁴³

2.2.1.1 Krav om fire års arbeid eller utdanning for referansepersonen i Norge

I enkelte tilfeller stilles det krav til at referansepersonen har fire års arbeid eller utdanning før ektefellen får oppholdstillatelse.⁴⁴ Dette kravet gjelder kun ved familieetablering.⁴⁵ Denne bestemmelsen gjelder referansepersoner som har fått beskyttelse eller som er overføringsflyktninger, på kollektiv beskyttelse, humanitært grunnlag eller ved familieinnvandringsreglene.⁴⁶ Dette kravet gjelder ikke norske eller nordiske statsborgere. Utdanningen eller arbeidet trenger ikke være sammenhengende.

2.2.1.2 Krav om inntekt og bolig

For at søkeren skal få opphold i Norge er hovedregelen at referansepersonen må være sikret underhold, jfr. utlendingsloven § 58. I enkelte tilfeller kan det også foreligge et krav om bolig, jfr. utlendingsforskriftens § 10-12 fjerde ledd. Sistnevnte gjelder kun dersom man ikke har rettskrav på oppholdstillatelse.

2.2.1.3 Krav om intervju av referansepersonen

Referansepersonen som inngår et ekteskap i utlandet må returnere til Norge for et intervju med norske utlendingsmyndigheter, jfr. utlendingsloven § 56 fjerde ledd. Dette er et tiltak for å bekjempe tvangsekteskap. Det vil gi referansepersonen mulighet til å komme til Norge uten ektefellen og ha bedre forutsetninger for å motsette seg familien og svigerfamilien.⁴⁷

⁴² Utlendingsloven § 41 tredje ledd

⁴³ Ibid fjerde ledd

⁴⁴ Utlendingsloven § 40a

⁴⁵ Ibid annet ledd

⁴⁶ Ibid første ledd

⁴⁷ Øyen (2013) s. 137

2.2.1.4 Adgang til å nekte familieinnvandring

Oppholdstillatelse kan nektes dersom referansepersonen ikke gir sitt samtykke til at søkeren skal få tillatelse eller om det er sannsynlig at ekteskapet er inngått mot en av partenes ønske, jfr. utlendingsloven § 51 annet ledd.

2.2.2 Oppholdstillatelse for å inngå ekteskap

Etter utlendingsloven § 48 kan søkeren få oppholdstillatelse for seks måneder i Norge dersom intensjonen for referansepersonen og søkeren er å gifte seg. Begge må være over 18 år og vilkårene om fire års arbeid eller utdanning i utlendingsloven § 40 a må være oppfylt.

2.2.3 Forbud mot bigami

I norsk rett gjelder et forbud mot å være gift med flere personer samtidig. Dette følger av ekteskapsloven § 4. Dersom referansepersonen er gift med en person i Norge, har ikke vedkommende muligheten til å hente en annen ektefelle fra utlandet. Dersom man gifter seg når man allerede er gift, vil ikke ekteskapet anerkjennes i Norge, jfr. ekteskapsloven § 18 a annet ledd bokstav c.

2.3 Forholdet til EMK

Familieinnvandringsreglene skal alltid leses i lys av den Europeiske menneskerettighetskonvensjon artikkel 8 om retten til privatliv og familieliv. Bestemmelsen gir personer rett til respekt for sitt privatliv og familieliv, sitt hjem og korrespondanse. Før myndighetene gjør inngrep i en slik rett må det alltid foretas en konkret vurdering av om nektelse av retten til familielivet er nødvendig i et demokratisk samfunn. Ved vurderingen kan momenter som nasjonal sikkerhet, offentlig trygghet, landets økonomiske velferd, forebygging av uorden eller kriminalitet tas i betraktning. I tillegg til momenter som beskyttelse av helse eller moral eller beskyttelse av andres rettigheter og friheter.⁴⁸

Den europeiske menneskerettighetsdomstol har fastslått i en del dommer at familieinnvandringstillatelse kan nektes dersom man med rimelighet kan forvente at det kan utøves på et

⁴⁸ Europeiske menneskerettighetskonvensjon artikkel 8 punkt 2

annet sted.⁴⁹ Jeg går imidlertid ikke nærmere inn på disse avgjørelsene, da det vil føre til at jeg beveger meg utenfor oppgavens tema.

2.4 Permanent oppholdstillatelse

En midlertidig oppholdstillatelse kan danne grunnlag for permanent oppholdstillatelse.⁵⁰ For å få en permanent oppholdstillatelse i Norge kreves at en person i tre sammenhengende år har hatt en oppholdstillatelse som danner grunnlaget for permanent oppholdstillatelse.⁵¹ For å få permanent oppholdstillatelse må utlendingen ikke ha oppholdt seg mer enn totalt syv måneder i utlandet. Videre må utlendingen ha gjennomført den delen av norskopplæringen som er pliktig og det må ikke foreligge grunnlag for utvisning.⁵²

Virkingen av at en utlending får varig opphold i Norge er at vedkommende ikke trenger å fornye oppholdstillatelsen sin hvert år. Personen trenger heller ikke oppfylle det opprinnelige grunnlaget for oppholdstillatelse. Det betyr at dersom utlendingen skiller seg med referanseperson etter å ha fått varig oppholdstillatelse, vil ikke vedkommende måtte returnere til hjemlandet.⁵³

En permanent oppholdstillatelse kan tilbakekalles dersom man bor sammenhengende i et annet land over to år, jfr. utlendingsloven § 62 femte ledd eller hvis utlendingen blir utvist, jfr. utlendingsloven § 68 eller tillatelsen blir tilbakekalt, jfr. utlendingsloven § 63.

Ifølge utlendingsforskriften § 11-8 kan det gjøres unntak fra regelen om bortfall av permanent oppholdstillatelse i lovens § 62 femte ledd dersom utlendingen har reist ut av riket og mot sin vilje ikke får reise tilbake hit. Det er et vilkår for å bli omfattet av bestemmelsen at personen ville hatt rett til oppholdstillatelse, etter utlendingslovens § 53 første ledd bokstav b, hvis personen hadde oppholdt seg i Norge.

⁴⁹ Gul mot Sveits (1996) og en rekke senere dommer

⁵⁰ Utlendingsloven § 60 tredje ledd bokstav d

⁵¹ Utlendingsloven § 62 første ledd

⁵² Ibid første ledd a-d

⁵³ Øyen (2013) s. 169

Eksempelvis kan jeg vise til en sak fra praksisbasen til Utlendingsnemnda.⁵⁴ Saken omhandlet en kvinne som ble innvilget oppholdstillatelse etter utlendingsforskriftens § 11-8 annet ledd. Kvinnen måtte reise ut av Norge og fikk ikke mot sin vilje, reise tilbake hit. Vedkommende hadde i løpet av en fireårsperiode hatt to utenlandsopphold, med en varighet på over to år. Hun hadde også ved to anledninger blitt lurt til å foreta reiser til Pakistan. Begrunnelsen for oppholdstillatelsen var at svigerforeldrene fysisk ville ha forsøkt å hindre henne å dra til passkontoret dersom de visste hvor hun skulle. Tilleggsvilkåret om opphold på bakgrunn av utlendingsloven § 53 b, var også oppfylt.

Kvinner og menn som søker om fortsatt opphold etter utlendingsloven § 53 oppfyller ikke vilkårene for permanent oppholdstillatelse. Dette gjelder særlig kravet om tre års sammenhengende opphold i riket. Det foreligger et samlivsbrudd, før det har gått tre år, som fører til at grunnlaget for tillatelsen ikke lenger er tilstedeværende. Utlendingen må da forlate Norge. Noen lever i voldelige ekteskap for å oppfylle kravet om tre års sammenhengende opphold, da de ikke ønsker å returnere til hjemlandet.

Den nye regjeringen (tiltrådt høsten 2013) har foreslått å heve kravet om botid for permanent oppholdstillatelse fra tre til fem år.⁵⁵ I en svensk utredning har den tilsvarende bestemmelsen i svensk rett blitt anbefalt å fjernes.⁵⁶ Bakgrunnen for dette er hensynet til de som opplever mishandling i samlivsforholdet, når de kommer til Sverige gjennom familieinnvandring.

Jeg skal i del tre se nærmere på reglene om opphold på selvstendig grunnlag i norsk rett, herunder regelen som gir rett til fortsatt oppholdstillatelse i Norge på bakgrunn av mishandling.

3 Fortsatt oppholdstillatelse på selvstendig grunnlag

Lovbestemmelsen jeg skal se nærmere på i del tre er utlendingsloven § 53. Utlendingsloven § 53 sier følgende:

⁵⁴ N110266623 (2011)

⁵⁵ Sundvollen erklæringen s. 22

⁵⁶ SOU 2012:45 s. 173

«§ 53.Fortsatt oppholdstillatelse på selvstendig grunnlag

En utlending som har oppholdstillatelse etter §§ 40 eller 41, skal etter søknad gis ny oppholdstillatelse på selvstendig grunnlag dersom:

- a) samlivet er opphørt på grunn av referansepersonens død, med mindre særlige grunner taler imot det, eller
- b) samlivet er opphørt, og det er grunn til å anta at utlendingen eller eventuelle barn har blitt mishandlet i samlivsforholdet.

Ny oppholdstillatelse på selvstendig grunnlag kan etter søknad også gis til en utlending som har oppholdstillatelse etter §§ 40 eller 41, dersom utlendingen som følge av samlivsbruddet vil få urimelige vanskeligheter i hjemlandet grunnet de sosiale og kulturelle forholdene der.

Når det er reist søksmål etter lov 4. juli 1991 nr. 47 om ekteskap § 16 tredje ledd eller § 23 tredje ledd, skal en utlending som av den grunn mister oppholdsgrunnlaget som ektefelle, etter søknad gis ny oppholdstillatelse på selvstendig grunnlag med mindre særlige grunner taler imot dette. Tillatelsen gis for seks måneder av gangen inntil rettskraftig avgjørelse foreligger. Dersom ekteskapet blir kjent ugyldig eller oppløses ved skilsmisse, gis utlendingen etter søknad ny tillatelse på selvstendig grunnlag, forutsatt at søkeren ikke har utøvd eller medvirket til å utøve tvang ved ekteskapsinngåelsen.»

Jeg skal nå gå inn på de ulike grunnlagene for opphold etter utlendingsloven § 53: referansepersonens død, mishandling, urimelige vanskeligheter i hjemlandet og til slutt oppløsning av ekteskap.

3.1 Fortsatt oppholdstillatelse etter ektefelles død

Ifølge utlendingsloven § 53 a kan en ny tillatelse til opphold gis en utlending som har fått samlivet opphørt på grunn av referansepersonens død. Dette gjelder med mindre særlige grunner taler mot det. Spørsmålet blir om hva som menes med «særlige grunner».

Særlige grunner omfatter de forhold hvor samlivspartneren, som er utlendingen, har skylden for eller har medvirket til referansepersonens død. I slike tilfeller vil det være et grunnlag for utvisning.⁵⁷ Ny tillatelse kan også nektes i forhold til vandelskravet i utlendingsloven § 59.

Dersom utlendingen blir frifunnet vil det ikke foreligge et utvisningsgrunnlag og søkeren kan få oppholdstillatelse. I saker hvor man ikke kan se at det foreligger straffeskyld, men hvor det er en sannsynlighetsovervekt for at søkeren har skyld i partnerens død vil vedkommende bli pålagt erstatningsansvar overfor de pårørende. Dette følger av norsk erstatningsrett. Denne typen tilfeller kan også være «særlige grunner», som kan nekte tillatelse.⁵⁸

I norsk rett har vi et absolutt vern mot utsendelse hvor utlendingen har en velbegrunnet fare for forfølgelse i hjemlandet eller hvis vedkommende står i reell fare for å bli utsatt for dødsstraff, tortur og annen nedverdiggende og umenneskelig behandling.⁵⁹

I forarbeidene ble det vurdert om det er et behov for et krav om tilknytning til Norge.⁶⁰ Det ble lagt til grunn at personer som får opphold på bakgrunn av dette grunnlaget er svært begrenset, og det vil ikke oppfattes som urimelig at opphold innvilges selv om den reelle tilknytningen til Norge er svak.⁶¹ Tidligere var det slik at et par måtte ha levd sammen i ett år for at ny oppholdstillatelse kunne gis etter referansepersonens død.⁶² Det foreligger ikke lenger et krav om at samlivet må ha eksistert i ett år.

⁵⁷ Ot.prp. nr. 75 s. 235

⁵⁸ Ibid s. 236

⁵⁹ Utlendingsloven § 73 jfr. utlendingslovens § 28 a og b

⁶⁰ Ot.prp.nr. 75 s. 236

⁶¹ Ibid

⁶² Ibid, s. 235

Jeg fant ingen forvaltningspraksis på dette området. Noe som også kan peke på at det foreløpig er en lite brukt bestemmelse.

3.2 Fortsatt oppholdstillatelse etter mishandling i samlivet

Hver tredje kvinne i verden har opplevd en form for vold i sitt liv. Dette er uavhengig av hvor gamle de er, hvilke status de har eller hvor de lever. Vold mot kvinner er et verdensproblem.⁶³ I den siste tiden har det blitt fokusert på at menn også er utsatt for vold fra samlivspartner. Det har blant annet ført til at det har blitt opprettet egne krisesentre for menn.⁶⁴

I Norge har vi fått nye problemstillinger de siste tiårene i forhold til vold i nære relasjoner.⁶⁵ På 1970 tallet ble det påpekt av MIRA-senteret⁶⁶ at utlendingsloven setter kvinner som har kommet til Norge på familiegjennforening, særlig gjennom ekteskap, i en situasjon hvor de er spesielt utsatte av samlivspartneren. Internasjonalt sett så har forskning også pekt på at slike reguleringer vil sette kvinner i en vanskelig situasjon. De kan føle seg tvunget til å bli i et voldelig forhold i frykt for å miste oppholdstillatelsen. I 1984 foreslo Justisdepartementet i et rundskriv at de kvinnene som var utsatte for vold skulle få en selvstendig oppholdstillatelse. Dette førte til at vi i norsk rett fikk nye lovbestemmelser, hjelpetilbud og straffeforfølgning. Siden den gang har det skjedd flere endringer i rettstilstanden og praksisen på dette området.⁶⁷

Retten til fortsatt opphold på grunn av mishandling ble direkte lovfestet i den någjeldende utlendingsloven som trådte i kraft i 2010. Bestemmelsen som regulerte dette tidligere er utlendingsforskriften § 37 sjette ledd. Den ble kalt for «mishandlingsbestemmelsen». Den var ikke kjønnsnøytral, slik bestemmelsen er i dag, og gjaldt kun kvinner. Det var grunnen til at klagenemnda for likestilling vedtok og konkluderte med at «mishandlingsbestemmelsen» var i strid med likestillingsloven § 3 da det ikke forelå tilstrekkelige saklige og akseptable grunner til at bestemmelsen skulle forskjellsbehandle menn og kvinner. I forarbeidene er det også på-

⁶³ Landsorganisasjonen i Norge og Krisesentersekretariatet (2012)

⁶⁴ Krisesenterlova § 1

⁶⁵ NOU 2012:15 kapittel 14.6

⁶⁶ Tidligere Foreign Womens Group.

⁶⁷ NOU 2012:15 kapittel 14.6.1

pekt at den kan være aktuell for menn hvor de har inngått partnerskap. Utlendingsloven § 53 b ble dermed gjort kjønnsnøytral, og kan nå påberopes av både kvinner og menn.⁶⁸

Tiltross for at bestemmelsen er gjort kjønnsnøytral er det fremdeles stor overvekt av kvinner som søker opphold på bakgrunn av mishandling. I 2011 var det for eksempel 149 personer som søkte om denne retten og 5 av disse var menn.⁶⁹ Tabellen⁷⁰ nedenfor viser antall avslag og innvilgelser av Utlendingsdirektoratet ved søknad om fortsatt oppholdstillatelse fra og med 2007 til og med 2011.

Antall vedtak:					
Vedtaksutfall	2007	2008	2009	2010	2011
Avslag kvinner	38	42	46	49	52
Avslag menn	1	2	1	2	3
Innvilgelse kvinner	183	171	153	150	92
Innvilgelse menn	1	4	3	2	2
Total	223	219	203	203	149
I prosent:					
Vedtak	2007	2008	2009	2010	2011
Avslag	17	20	23	25	37
Innvilgelse	83	80	77	75	63
Total	100	100	100	100	100

Tabellen viser at det er få som søker retten til opphold på selvstendig grunnlag hvis vi sammenligner det med andelen som får innvilget opphold i Norge på bakgrunn av familieinnvandring. Bakgrunnen for det kan være at bestemmelsen er lite kjent, men også at de fleste velger å

⁶⁸ Ot.prp.nr 75 side 235

⁶⁹ NOU 2012:15 kapittel 14.6.1

⁷⁰ Ibid, tabell 14.1

reise frivillig til hjemlandet ved et samlivsbrudd. Hvis man sammenligner innvilgelsesraten i 2011 med tidligere, ser vi også at antall innvilgelser har sunket kraftig. Tabellen viser at det har skjedd en nedgang i folk som søker på grunnlaget og i andel innvilgede saker. Nedgangen i innvilgende saker gikk fra 83 prosent i 2007 til 63 prosent i 2011. En kan stille spørsmål rundt årsaken til at antall innvilgelser har sunket. Videre om rettssikkerheten til personene som påberoper seg dette grunnlaget, egentlig er godt nok ivaretatt.⁷¹

Tidligere i punkt 2.2.1 så vi at en søker kan nektes å få innvilget familieinnvandringsstillatelsen av utlendingsmyndighetene, hvis det er en fare for at søkeren blir mishandlet eller grovt utnyttet i samlivsforholdet. Utlendingsloven § 53 b regulerer tilfellet hvor en søker har fått oppholdstillatelse og kommet til Norge, og opplever mishandling i samlivsforholdet. Dersom det foreligger et samlivsbrudd, er utgangspunktet at utlendingen mister sitt oppholdsgrunnlag og må returnere til hjemlandet. Dette gjelder dersom vilkårene for permanent oppholdstillatelse ikke er oppfylt, som nevnt tidligere. I noen tilfeller kan det være urimelig at personen ikke får opphold. Dette gjelder særlig i situasjoner hvor utlendingen har blitt mishandlet.

3.2.1 Formålet bak utlendingsloven § 53 b

Ifølge utlendingsloven § 53 b kan en søker få fortsatt oppholdstillatelse dersom samlivet er opphørt og det er grunn til å anta at søkeren eller dens barn har blitt mishandlet i samlivsforholdet. Formålet med bestemmelsen er at en person ikke skal tvinges til å fortsette i et samliv hvor personen eller personens barn blir utsatt for mishandling av samlivspartneren. En del menn og kvinner vil føle seg presset til å fortsette i et slikt samliv dersom alternativet er at de ellers mister grunnlag for opphold i Norge.⁷² Bestemmelsen gir personene rett til å komme seg ut av et voldelig samliv uten frykt for at de skal miste oppholdstillatelsen.

3.2.2 Rettskrav på tillatelse

Ifølge utlendingsloven § 53 b har man rettskrav på tillatelse dersom vilkårene er oppfylt, jfr. ordet «skal» i bestemmelsens første ledd. Det betyr at dersom det er grunn til å anta at søkeren har blitt mishandlet, skal søkeren få oppholdstillatelse. Dette for å unngå usikkerhet i forhold

⁷¹ NOU 2012:15 kapittel 14.6.1

⁷² Ot.prp.nr. 75 s. 230

til muligheten for å komme ut av et samliv som er voldelig, vanskelig og skadelig. Lovutvalget foreslo at bestemmelsen ikke skulle gi rettskrav på tillatelse da det ikke alltid er klart at opphold på selvstendig grunnlag er den mest riktige løsningen, blant annet når samlivet har vært kort eller retur til hjemlandet fremstår som den beste løsningen.⁷³ Departementet på den annen side mente at bestemmelsen ikke skulle ses på som et usikkert alternativ og dermed føre til at folk ble i et skadelig samliv i frykt for å miste oppholdstillatelsen.⁷⁴ Derfor ble den videreført som en bestemmelse som skal gi rettskrav, noe den tidligere også var da den var lovfestet i forskrift.⁷⁵

3.2.3 Nærmere om mishandlingsbegrepet

Utlendingsloven § 53 b oppstiller ett krav om at det må foreligge mishandling for å få forsatt opphold på selvstendig grunnlag. Spørsmålet blir om hva som kan anses som «mishandling». Ut i fra den naturlige språklige forståelsen av ordlyden kan man tenke seg til at det gjelder vold av fysisk og psykisk karakter. Man kan imidlertid ikke tenke seg til hvor stor grad av vold som må til for å kvalifisere det som mishandling. Det kan stilles spørsmål rundt om det anses som mishandling hvis utlendingen utsettes for spark, voldtekt eller kontroll fra samlivs-partner?

I forarbeidene til utlendingsloven har de henvist til dagjeldende rundskriv⁷⁶ for nærmere retningslinjer for praktiseringen av bestemmelsen.⁷⁷ Det rundskrivet som er henvist til i forarbeidene er videreført i det nåværende rundskrivet som heter RS 2010-009.⁷⁸

RS 2010-009 inneholder retningslinjer som skal brukes av Utlendingsdirektoratet ved behandling av søknad om opphold på selvstendig grunnlag. I rundskrivet står det at saksbehandleren skal foreta en helhetsvurdering av om det foreligger mishandling. Mishandlingen kan være både av fysisk eller psykisk art eller en kombinasjon av begge. Ved fysisk art vil det for ek-

⁷³ NOU 2004: 20 s. 255

⁷⁴ Ot. prp. nr. 75 s. 234

⁷⁵ Utlendingsforskriften av 21. desember 1990 nr. 1028 § 37 sjettede ledd

⁷⁶ UDI 02-117

⁷⁷ Ot.prp.nr.75 s. 229-230

⁷⁸ Ibid

sempel være ved bruk av vold som slag og spark og annen legemsfornærmelse. Psykisk mishandling vil for eksempel foreligge ved isolering, kontroll og psykisk plaging.⁷⁹

Ved vurderingen av om det foreligger mishandling skal saksbehandleren blant annet legge vekt på de beskrevne hendelsene, alvorlighetsgraden, under hvilke omstendigheter mishandlingen fant sted, om handlingen er en del av et mønster eller om det dreier seg om en enkeltstående episode. En handling vil kunne bli sett på som mishandling hvis den er gjentatt over tid, selv om den ikke alene vil karakteriseres som mishandling.⁸⁰

Søkerens livskvalitet må ha blitt redusert på grunn av volden fra samlivspartner. Det er en forutsetning for å få innvilget fortsatt opphold. Det kreves imidlertid ikke årsakssammenheng mellom mishandlingen og samlivsbruddet. Det legges heller ikke vekt på hvem av partene som tok initiativet til samlivsbruddet.⁸¹

Utlendingsdirektoratet vil ikke karakterisere det som mishandling og vil gi avslag til søkeren dersom de konkluderer med at det gjelder generell misnøye i ekteskapet/samboerforholdet, uoverensstemmelser eller forskjellige oppfatninger med hensyn til roller grunnet kulturforskjeller i ekteskapet eller samboerforholdet.⁸²

3.2.4 Sannsynliggjøring av mishandlingen

Av utlendingsloven § 53 b følger det at utlendingen skal få opphold dersom det er «grunn til å anta» at vedkommende har blitt mishandlet. Av lovens ordlyd følger det at terskelen er lav for sannsynliggjørelse av mishandlingen. Spørsmålet blir om hvor grensen går. Vil det være nok med søkerens forklaring eller er det slik at søkeren må fremlegge dokumentasjon på volden. I så fall i hvilken grad skal volden sannsynliggjøres.

I forarbeidene til bestemmelsen ble det vurdert om det skulle kreves sannsynlighetsovervekt. I høringsuttalelsen til nåværende utlendingslov uttalte flere av instansene at de kjente til at be-

⁷⁹ RS 2010-009 punkt 2.2

⁸⁰ Ibid

⁸¹ Ibid

⁸² Ibid

stemmelsen ble misbrukt og de ville derfor ha et høyere sannsynlighetskrav enn tidligere. Tidligere var det kun krav om at søkerens forklaring måtte være troverdig. Departementet kom imidlertid fram til at det lave beviskravet som fantes i den tidligere bestemmelsen skulle videreføres.⁸³ Det innebærer at dersom søkeren gir en troverdig forklaring, skal denne legges til grunn og det skal ikke stilles noe krav til sannsynlighetsovervekt. Departementet sa seg enig i utvalgets uttalelser. Utvalget mente at det ville være vanskelig eller ikke mulig for søkeren å etablere en form for sannsynlighetsovervekt. Bevismaterialet vil i de fleste sakene være søkerens egen forklaring uten at man kan legge vedkommende til last for det.⁸⁴ Departementet la i sin vurdering vekt på at mange av de kvinnene som påberoper seg fortsatt opphold på bakgrunn av mishandling verken oppsøker krisesenter eller anmelder volden. Det er normalt for de fleste kvinner som opplever vold i nære relasjoner at de ikke vil anmelde sin samlivspartner. Bakgrunnen kan være at de frykter enda flere trusler eller vold fra mannen. Kvinnene vil ofte ikke anmelde fordi de synes synd på mannen, det er faren til barna deres eller fordi de mener at det ikke vil komme noe godt ut av det. Et større krav til dokumentasjon vil da i realiteten kun oppleves som en stor barriere for de som søker om opphold på selvstendig grunnlag.⁸⁵

I henhold til Utlendingsdirektoratets interne retningslinjer skal saksbehandleren heller ikke sette strenge krav til sannsynliggjøring av mishandlingen. Det er utlendingens forklaring som skal legges til grunn, med mindre det er klare holdepunkter for at den er uriktig. Det stilles videre ikke krav om at søkeren skal dokumentere at mishandlingen har funnet sted og at ektefellen eller samboeren er anmeldt eller straffet for mishandlingen. Utgangspunktet er at utlendingsmyndighetene ikke skal innhente noen uttalelse fra søkerens ektefelle eller samboer, men dette kan gjøres etter en konkret vurdering.⁸⁶

Ifølge loven, forarbeidene og utlendingsdirektoratets interne retningslinjer foreligger det altså et krav om lav bevisterskel i disse tilfeller da det ofte vil være vanskelig for søkeren å tilegne

⁸³ Ot.prp.nr.75 s. 233

⁸⁴ NOU 2004:20 s. 254

⁸⁵ Ot.prp.nr.75 s. 234

⁸⁶ RS 2010 punkt 2.2.1

seg ytterligere dokumentasjon, som for eksempel legeerklæring, notat fra psykolog eller lignende. Det eneste vedkommende som regel vil ha, er sin egen forklaring.

Det er utlendingen som har bevisbyrden for å sannsynliggjøre om mishandlingen har funnet sted. For å få opphold, har heller ikke årsakssammenheng mellom mishandlingen og samlivsbruddet i tillegg til hvem som tok initiativet til samlivsbruddet noen betydning.

3.2.5 Politiets rolle

I saker hvor det søkes om fortsatt opphold på bakgrunn av mishandling, må politiet skrive rapport i saken. Utlendingen som søker om opphold på bakgrunn av mishandling skal innkalles til møte for å gi opplysninger som kan ha betydning for vedtaket, jfr. utlendingsloven § 83.

Rundskrivet har listet opp en del opplysninger som politirapporten skal omfatte. Opplysningene er søkerens beskrivelse av den anførte mishandlingen, skade og omfang. Når og hvor den anførte mishandlingen har pågått, med så nøyaktige tidsangivelser som mulig. Videre skal politirapporten omfatte opplysninger om hvorvidt søkeren har oppsøkt krisesenter eller annet tilfluktssted, blitt behandlet av lege eller psykolog. Den skal også omfatte andre opplysninger, som for eksempel oppfølgings spørsmål til foregående punkter som politiet antar kan ha betydning for saken.⁸⁷ Det er videre et krav om at rapporten skal undertegnes av søkeren.⁸⁸

Det fremgår videre av rundskrivet at dersom politiet har den dokumentasjonen de trenger, som gir alle de nødvendige opplysningene som nevnt over, vil det ikke være nødvendig at de skriver en egen rapport. Saken må imidlertid være opplyst i like stor grad som det den ville vært dersom politiet skrev rapport.

Politiet har som oppgave å orientere søkeren om fremleggelse av ulike typer dokumentasjon som supplement til sin forklaring. Dokumentasjonen kan for eksempel være politianmeldelse, bilder av skader, legeattester eller epikriser, samt uttalelse fra psykolog, krisesenter eller andre personer søkeren har vært i kontakt med. Hvis forholdet er anmeldt og det er foretatt avhør av referansepersonen, skal politiet legge ved kopi av avhøret til referansepersonen i saken. Hvis

⁸⁷ Ibid, punkt 2.2.2

⁸⁸ Ibid

det også foreligger tilleggsdokumentasjon, skal denne dokumentasjonen vedlegges rapporten.⁸⁹

3.2.6 Søkerens troverdighet

Utgangspunktet ved vurderingen om det foreligger mishandling er om søkeren har gitt en troverdig forklaring. Enkelte ganger kan det være grunnlag for å tvile på søkerens forklaring, som for eksempel når det er gitt motstridende opplysninger eller andre har gitt opplysninger som ikke samsvarer med forklaringen. Politiet kan her be søkeren om eventuell dokumentasjon som støtter søkerens forklaring. Dersom det foreligger tvil om søkerens troverdighet skal politiet også vurdere om en uttalelse fra referansepersonen kan bidra til å avdekke om en mishandlingsanførsel er troverdig eller ikke. Politiet skal imidlertid utvise varsomhet på dette punktet.⁹⁰

Søknaden om tillatelse, rapporten og eventuell annen dokumentasjon skal oversendes Utlendingsdirektoratet til behandling.⁹¹

3.2.7 Forholdet til referanseperson

Da den nåværende utlendingsloven var ute på høring, ble det påpekt at referansepersonen kunne oppleve det som belastende at ektefellen eller samboeren fikk oppholdstillatelse på grunnlag av mishandling når referansepersonen mente at mishandling ikke hadde funnet sted og ikke kunne gi uttalelse i saken. Det ble likevel bestemt i forarbeidene at det var viktigere å ta hensyn til effektiv beskyttelse for personer som har vært utsatt for mishandling, fremfor å legge vekt på referansepersonens integritet. Det var heller ikke grunn til å anta at det ville oppstå omfattende misbruk av denne bestemmelsen.⁹²

Videre ble det også påpekt at referansepersonen kan få problemer med å få ektefellen hit etter utlendingsloven § 40 femte ledd, hvis han ikke har muligheten til å uttale seg om hvorvidt

⁸⁹ Ibid

⁹⁰ Ibid

⁹¹ Ibid

⁹² Ot.prp. nr 75 s. 234

mishandling har skjedd.⁹³ Det at den tidligere ektefellen fikk fortsatt oppholdstillatelse på selvstendig grunnlag, var imidlertid ikke tilstrekkelig for å avslå en ny søknad fra referansepersonen om familieinnvandring. Utlendingsmyndighetene må basere seg på mer etterrettelige opplysninger enn dette for å kunne avslå en søknad om familieinnvandring. Referansepersonen har også en mulighet til å uttale seg i den nye saken.⁹⁴

3.2.8 Oppsummering av rettstilstanden

Ifølge rettskildene vi har gjennomgått er beviskravet lavt i disse sakene. Det stilles ikke krav til sannsynliggjøring av mishandlingen utenom at forklaringen til søkeren skal være troverdig og livskvaliteten til vedkommende må ha blitt redusert.

Selv om loven, forarbeidene og rundskrivet virker klart ser jeg at utlendingsmyndighetene i mange tilfeller står overfor vurderinger som er vanskelige. Jeg kommer nærmere inn på dette i punkt 3.2.13.

3.2.9 Saksgangen

Utlendinger som er i Norge på bakgrunn av familieinnvandring og som opplever mishandling av samlivspartner kan sende søknad om fortsatt oppholdstillatelse til Utlendingsdirektoratet, hvis de ikke har fått innvilget permanent oppholdstillatelse. Dersom Utlendingsdirektoratet gir avslag til søkeren kan vedtaket klages inn til Utlendingsnemnda som overprøver Utlendingsdirektoratets vurdering. For kvinner og menn som er nye i landet og har språkvansker kan det å søke om opphold på selvstendig grunnlag være vanskelig. De må først og fremst tilegne seg kunnskap om regelen, deretter søke om dette grunnlaget og møte opp i avhør. Krisesenteret i Oslo forteller om kvinner som ikke vet hvor de skal søke, om den lange ventingen for å få informasjon når man ringer til Utlendingsdirektoratet, og til slutt avhøret hvor de ikke vet hva som blir vektlagt. Krisesenteret mener at man nærmest er avhengig av advokat for å få saken sin til behandling hos Utlendingsdirektoratet da systemet er lagt opp for de mest ressurssterke. I enkelte land har man heller ikke like mye tiltro til staten som det vi har i Norge

⁹³ For nærmere om § 40 femte ledd, se side 11.

⁹⁴ Ot.prp. nr. 75 s. 234

og derfor kan det være vanskelig for søkerne å fortelle om sine svært personlige opplevelser til myndighetene. Videre kan det være vanskelig å snakke om volden, da det er et skambelagt tema i enkelte kulturer. I verste fall kan det føre til at utlendingene legger skjul på deler av forklaringen.

3.2.10 Forvaltningspraksisen til utlendingsmyndighetene

Jeg har til sammen sett på 24 vedtak som er avgjort av utlendingsmyndighetene. 22 av sakene er fattet av Utlendingsnemnda, de resterende to sakene er avgjort av Utlendingsdirektoratet. De fleste vedtakene er fra Utlendingsnemndas praksisbase fra og med 2010. Grunnen til at jeg startet å se på vedtakene fra og med 2010 og ikke tidligere, er fordi utlendingsloven § 53 b trådte i kraft 2010.

I 20 av de sakene jeg har sett på har utlendingsmyndighetene avslått søknaden om opphold på selvstendig grunnlag på bakgrunn av mishandling. I to saker ble fortsatt opphold på selvstendig grunnlag innvilget. Ett av de avslagene jeg har sett på ble senere påklaget og søkeren fikk da innvilget opphold på selvstendig grunnlag av Utlendingsnemnda. Jeg finner det likevel hensiktsmessig å se på drøftelsen til utlendingsmyndighetene i denne saken for å se hva de vektla i sin vurdering. I 19 saker avslo utlendingsmyndighetene søknaden eller klagen, og begrunnet vedtaket med at det ikke forelå mishandling. Fem av disse avslagene ble i tillegg begrunnet med at mishandlingen var lite sannsynliggjort, og fire med at livskvaliteten til søkeren ikke var svekket. Kun ett avslag var begrunnet med at søkeren ikke var troverdig.

I det følgende skal jeg se nærmere på hva utlendingsmyndighetene vektlegger i vurderingen i de ulike sakene og til slutt se vedtakene samlet og i sammenheng.

3.2.11 Avgjørelsesmyndighet i Utlendingsnemnda

I Utlendingsnemnda kan saker som har prinsipiell betydning, store samfunnsmessige eller økonomiske konsekvenser og områder der det er tendenser til ulik praksis avgjøres i stor-

nemnd.⁹⁵ I stornemndbehandling deltar tre nemndledere og fire nemndmedlemmer, to av disse er oppnevnt etter forslag fra humanitære organisasjoner.⁹⁶

Saker som byr på tvilsspørsmål av vesentlig betydning for avgjørelsen av saken, skal avgjøres i nemndsmøte etter forberedelse av sekretariatet. Dette gjelder også saker som ikke byr på vesentlige tvilsspørsmål. I avgjørelsen deltar en nemndleder og to nemndmedlemmer, hvorav den ene er oppnevnt etter forslag fra humanitære organisasjoner.⁹⁷

Avgjørelsen kan videre fattes i nemndsmøte med personlig frammøte eller i nemndsmøte uten personlig frammøte.⁹⁸

Saker som ikke byr på tvilsspørsmål av vesentlig betydning for avgjørelsen, kan avgjøres av en nemndleder. Utlendingsnemnda kan her delegere vedtaksmyndighet til sekretariatet.⁹⁹

Tolv av de sakene jeg så på, var avgjort av nemndleder alene. Åtte av sakene var avgjort ved nemnd med personlig frammøte og to nemndsaker ble avgjort uten frammøte.

Jeg mener det kan være uheldig at de fleste sakene er truffet av nemndleder alene uten personlig frammøte av klageren. Utlendingen kan ved et personlig frammøte få utdypet forklaringen nærmere til Utlendingsnemnda, hvor noe av forklaringen er uklar. Dette gjelder spesielt i tilfeller det har blitt brukt tolk når utlendingen har forklart seg til politiet, da det kan hende tolken ikke har klart å formidle budskapet godt eller detaljert nok til politiet. Dette er særlig relevant ved beskrivelse av psykisk vold, da det ofte er vanskelig å forklare. Det kan også hende at søkeren har prøvd å fortrenge de alvorligste overgrepene før vedkommende blir avhørt av politiet, noe som er ganske normalt for personer som opplever vold i nære relasjoner i en periode de ønsker å fortsette samlivet med ektefellen/samboeren. Dette kan føre til at søkeren ikke nevner de alvorligste overgrepene, som kan være avgjørende for utfallet i saken. Det at noen utlendinger ikke har like mye tiltro til politiet og ikke er vant til å snakke om sine svært

⁹⁵ Utlendingsnemnda (Saksgang)

⁹⁶ Utlendingsloven § 78 andre ledd

⁹⁷ Ibid, tredje ledd

⁹⁸ Utlendingsnemnda (Saksgang)

⁹⁹ Ibid

personlige opplevelser kan også få et avgjørende utfall for saken til Utlendingsdirektoratet, da det mest alvorlige ikke blir nevnt av søkeren i forklaringen. Det at klageren igjen kan få anledningen til å forklare seg til Utlendingsnemnda kan på bakgrunn av dette få en avgjørende betydning for vedtaket.

3.2.12 Sannsynliggjøringen av mishandlingen

Ved få tilfeller hadde vedkommende som søkte om opphold på selvstendig grunnlag kontaktet krisesenter, lege/psykolog eller anmeldt ektefellen. I fem av sakene mente utlendingsmyndighetene at kravet ikke var godt nok sannsynliggjort.

Som vi så tidligere ved gjennomgangen av forarbeidene, vil ikke de fleste kvinner anmelde sin partner av ulike årsaker. Selv om man i utgangspunktet ikke skal be om ytterligere dokumentasjon i forhold til volden enn søkerens forklaring og den skal ha avgjørende vekt, la utlendingsmyndighetene vekt på om søkeren hadde vært hos lege eller psykolog og om saken var anmeldt eller ikke. Jeg kommer tilbake til dette i punkt 3.2.13.3.

3.2.13 Mishandling

I det følgende skal jeg se nærmere på ulike momenter utlendingsmyndighetene vektlegger i vurderingen av om det foreligger mishandling.

Jeg har sett at troverdigheten til søker som regel blir lagt til grunn av utlendingsmyndighetene. Situasjoner hvor kvinnen ikke får opphold er som regel på bakgrunn av at myndighetene mener at det ikke foreligger mishandling eller at mishandlingen ikke er godt nok sannsynliggjort. Sakene jeg har valgt ut synes jeg illustrerer dette godt.

3.2.13.1 Lengden på samlivet i Norge

Jeg ser at lengden på samlivet i Norge blir vektlagt som et moment i helhetsvurderingen av utlendingsmyndighetene hvor de avslår klagen eller søknaden til utlendingen. De kan avslå saken til en utlending hvor de mener at mishandlingen ikke varte lenge nok. I enkelte saker blir dette vektlagt, mens i andre nevnes ikke dette.

3.2.13.2 Grensen mellom mishandling og ekteskapelige problemer grunnet i uoverensstemmelser eller kulturforskjeller

Ifølge Utlendingsdirektoratets interne retningslinjer faller ekteskapelige problemer, uoverensstemmelser og kulturforskjeller utenfor betegnelsen mishandling. Det søkeren anser som mishandling blir ofte i sakene jeg har sett avfeid som ekteskapelige problemer, uoverensstemmelser eller kulturforskjeller av utlendingsmyndighetene. Hvor grensen går for hva som er mishandling og hva som er det ovennevnte er uklart. I flere tilfeller mener jeg imidlertid at det forelå mishandling og ikke ekteskapelige problemer, uoverensstemmelser eller kulturforskjeller. Dette momentet kommer frem i de sakene jeg går nærmere på underveis.

3.2.13.3 Mishandling og dokumentasjon

Sak nr. en¹⁰⁰ gjaldt en kvinne som gjentatte ganger ble tvunget til å ha sex med mannen sin mot sin vilje. I forbindelse med voldtekten truet ektefellen med at hun ville bli sendt til hjemlandet dersom hun ikke adlød. Han dyttet henne dersom hun sto i hans vei, og søkeren opplevde fysisk vold i form av slag og spark mot hodet.

I tillegg til fysisk vold opplevde søkeren psykisk vold i form av isolasjon. Ektefellen begrenset hennes bevegelsesfrihet. Hun ble tvunget til å holde seg hjemme i huset, og fikk av og til lov til å bevege seg alene til sin bror og hans familie. Hun prøvde å motarbeide seg isolasjonen, men ektefellen responderte med å bli hissig og å kjefta.

Det forelå også økonomisk vold. Kvinnen hadde ikke inntektsgivende arbeid og ektefellen støttet henne ikke med penger til mat. Hun fikk heller ikke penger til hygieneartikler og klær. Dette resulterte ofte i at hun måtte be broren sin om penger eller å be han om å kjøpe tingene for henne.

Som følge av disse hendelsene fikk kvinnen angst.

Utlendingsdirektoratet kom i denne saken frem til at kvinnen ikke kunne få opphold på selvstendig grunnlag etter utlendingsloven § 53 b. Selv om forklaringen til søkeren ble ansett tro-

¹⁰⁰ Utlendingsdirektoratet (2010)

verdig kom Utlendingsdirektoratet frem til at det ikke forelå mishandling. De mente mishandlingen ikke var godt nok sannsynliggjort.

Utlendingsdirektoratet gikk i starten av vedtaket gjennom faktumet i saken. Dette viser at Utlendingsdirektoratet har fått med seg at kvinnen har blitt mishandlet. De uttaler følgende:

«Vi viser til at søkeren har opplyst om at den tidligere ektefellen vedvarende har snakket stygt til søkeren og søkeren har oppgitt at hun føler at den tidligere ektefellen har behandlet henne som en slave. Hun har også vist til at ektefellen ikke ønsket at hun skulle gå ut, han har ikke villet gi henne penger, og han har tvunget seg til sex med henne. Han skal også ha truet søker med at han skulle returnere henne til hjemlandet. Søker har også vist til at den tidligere ektefellen gikk på diskotek og drakk alkohol, og kranglet med søker og dyttet henne rundt når han kom hjem. Søkeren viser også til at den tidligere ektefellen kastet henne ut fordi han hadde funnet en ny partner. Hun sier at hun ofte tenker på det som har skjedd og at det har gitt henne angst».

Vi ser at Utlendingsdirektoratet legger søkerens forklaring til grunn. Etter at de har beskrevet saken fortsetter de med grunnlaget for avslaget:

«Den tidligere ektefellen skal ikke ha påført henne fysisk skade og søkeren har ikke anmeldt forholdene til politiet. Søkeren har heller ikke oppsøkt lege eller psykolog eller vært til behandling hos disse. Etter vår oppfatning fremstår forholdene som uoverensstemmelser, krangler eller misnøye i ekteskapet, og at dette ikke er å regne som hendelser som kan betegnes som mishandling, selv om det kan ha gjort samlivet vanskelig for søkeren [min uthevning].»

I vurderingen om det foreligger mishandling legger Utlendingsdirektoratet vekt på om søkeren har anmeldt ektefellen, har oppsøkt lege eller psykolog. At dette skal vektlegges i en vurdering er ikke forenlig med lovteksten, forarbeidene eller Utlendingsdirektoratets egne interne retningslinjer. Det eneste som skal vektlegges ved mishandlingens sannsynliggjørelse ifølge

disse rettskildene er søkerens egen forklaring, og om livskvaliteten til søkeren ble svekket etter hendelsene. Det søkeren sier, skal legges til grunn hvis søkeren gir en troverdig forklaring. Det stilles ikke engang krav til sannsynlighetsovervekt. Hensynet bak ikke å kreve ytterligere dokumentasjon er å ikke heve terskelen da det ofte vil være vanskelig eller umulig for søkeren å fremlegge ytterligere dokumentasjon. Søkeren vil ofte kun ha sin egen forklaring. At man stiller et krav om at søkeren må ha anmeldt forholdet, kontaktet lege eller psykolog vil i lengden kunne resultere i at personer forblir i voldelige forhold.

Utlendingsdirektoratet mener at søkeren ikke ble påført fysisk skade. Denne saken viser at Utlendingsdirektoratet mente at voldtekt, slag og spark samt isolering og nektelse av grunnleggende behov som mat og klær ikke kunne karakteriseres som mishandling. En slik sak mener jeg i realiteten ligger i kjerneområdet til de personene utlendingsloven ønsker å beskytte. Vi ser i denne saken at det er flere ulike typer av vold som er tilstede. Situasjonen for utlendingen er uholdbar da hun flere ganger har blitt voldtatt, isolert og ikke hatt egen økonomi, som forsterker mishandlingen. Handlingene har foregått over en lengre periode. I en slik situasjon vil en persons livskvalitet ha blitt svekket.

Videre avfeier Utlendingsdirektoratet mishandlingen som ekteskapelige problemer og uoverensstemmelser. Dersom dette ikke kan kalles for mishandling, lurer jeg på hva som kan anses som mishandling. Det kan stilles spørsmål rundt hvor mye vold som må til for å karakterisere det som mishandling. Jeg synes det er urovekkende at søkeren ikke fikk innvilget opphold da vedtaket er inngripende og avgjørende for søkerens rett til å oppholde seg i landet. Jeg mener at søkeren etter lovteksten og de andre rettskildene burde fått innvilget oppholdstillatelse.

Vedtaket har senere blitt påklaget til Utlendingsnemnda hvor klageren fikk medhold. Jeg mener dette er positivt da klagesystemet fungerer. På den andre siden synes jeg at en slik sak burde ha blitt innvilget av Utlendingsdirektoratet da saken ikke byr på mye innholdsmessig tvil. Det er heller ikke sikkert at mennesker som har rett på dette grunnlaget velger å klage vedtaket til Utlendingsnemnda.

En annen sak som illustrerer at utlendingsmyndighetene vektlegger et krav om dokumentasjon er sak nummer to:

I sak nummer to¹⁰¹ søkte en kvinne om opphold på selvstendig grunnlag på bakgrunn av mishandling. Utlendingsnemnda kom frem til at hun ikke kunne få opphold på selvstendig grunnlag på bakgrunn av at hun ikke ble ansett å ha blitt mishandlet. De skriver følgende i vedtaket:

«UNE la klagerens forklaring til grunn, men mente at det ikke forelå mishandling i lovens forstand. (...) **Klageren hadde ikke oppsøkt lege eller psykolog i forbindelse med de enkeltepisoder hun var utsatt for** [min uthevning].»

Her ser vi igjen at Utlendingsnemnda vektlegger at klageren ikke har oppsøkt lege eller psykolog. Selv om det ikke skal vektlegges i en vurdering om fortsatt oppholdstillatelse på bakgrunn av mishandling.

3.2.13.4 Kontrollerende samlivspartner

I flere av vedtakene beskrev søkeren sin tidligere samlivspartner for kontrollerende. Dette ble brukt i forhold til at vedkommende for eksempel følte seg isolert fra omverdenen, truet og kontrollert.

I sak nummer tre¹⁰² har søkeren opplevd å bli overvåket og kontrollert av sin tidligere samlivspartner i flere uker og måneder. En helg ble søkeren skjelt ut og truet med motorsag og ble redd på bakgrunn av disse hendelsene. At søkeren ble redd på bakgrunn av disse hendelsene tilsier at livskvaliteten til søkeren ble svekket.

Utlendingsdirektoratet avslo også her søknaden. De begrunner sitt vedtak følgende:

«Vi mener at de forholdene som søkeren viser til først og fremst er å betegne som ekteskapelige problemer og utslag av et vanskelig samliv/samlivsbrudd, og ikke som mishandling i utlendingslovens forstand. Vi legger også vekt på at de mest alvorlige hendelsene skjedde kun en helg.»

¹⁰¹ N10700862 (2010)

¹⁰² Utlendingsdirektoratet (2012)

Utlendingsdirektoratet anser søkerens forklaring som troverdig. De mener imidlertid ikke at den psykiske volden er å anse som mishandling. Det at en blir overvåket og kontrollert i måneder var ikke nok til å karakteriseres som mishandling. Utlendingsdirektoratet mente at disse handlingene kun var å regne som ekteskapelige problemer. Her stiller jeg igjen spørsmålet om hvor mye vold som må til for å si at det foreligger mishandling?

Videre begrunner de i vedtaket hvorfor de ikke anser trusselen med motorsag som mishandling:

«Vi har i vår vurdering lagt vekt på at referansepersonens truende atferd med sag fremstår mer som enkeltstående handling knyttet til konkrete uoverensstemmelser mellom ektefellene, enn som del av et handlingsmønster.»

De anser det å true med motorsag som en enkeltstående handling knyttet til konkrete uoverensstemmelser mellom ektefellene, som ikke kan kvalifiseres som mishandling. Det er vanskelig å tenke seg til hva Utlendingsdirektoratet mener er mishandling hvis overvåkning og kontroll i flere måneder samt trussel med motorsag ikke er det. Jeg mener at trusler om bruk av vold og overvåkning samt kontroll i en lengre periode er å anse som mishandling. Videre synes jeg at man skal kunne se alle de ulike hendelsene i sammenheng slik at det samlet sett kan karakteriseres som mishandling. Dette i stedet for å dele opp hendelsene og se den ene hendelsen for seg selv, slik som i dette tilfellet da trusselen med motorsag ble sett som en enkeltstående hendelse.

Ifølge straffeloven § 219 kan en person bli dømt til fire års fengsel dersom vedkommende har truet, tvunget, begrenset bevegelsesfriheten til, utøvd vold eller på annen måte krenket, grovt eller gjentatt mishandlet sin tidligere eller nåværende ektefelle eller samboer. Dersom mishandlingen har vært varig kan personen bli dømt til fengsel til inntil seks år.

Spørsmålet blir om utlendingsmyndighetene stiller strengere krav enn det vi gjør i strafferetten? Ifølge strafferetten er det å true en annen person straffbart. Det stilles ikke krav om at trusselen skjedde en eller flere ganger. Her avfeide utlendingsmyndighetene trusselen med sag som en enkeltstående episode.

3.2.13.5 Mishandlingens lengde

Sak nummer fire¹⁰³ gjelder en kvinne som anfører at hun har blitt mishandlet i ekteskapet av både ektefellen og svigerfamilien. De hadde jevnlig utsatt henne for psykisk vold og ekstremt press. Den fysiske volden skjedde ved to til tre episoder, hvor kvinnen ble dyttet og klapset til av ektefellen og slått med flat hånd. Videre ble hun nektet bevegelsesfrihet og penger, og kunne ikke snakke med sin egen familie. På bakgrunn av dette hadde hun også et selvmordsforsøk og ble derfor kastet ut av felles bolig. Dette førte til at hun bodde på krisesenter hvor hun var preget av volden i form av angst, pusteproblemer og fysiske smerter.

Utlendingsnemnda mente klagerens forklaring var troverdig, men at det ikke forelå mishandling. De mente at den fysiske volden dreide seg om lite alvorlige og enkeltstående episoder. Utlendingsnemnda mente at den fysiske volden kun var et resultat av at ektefellen hadde vært den dominerende part og han og hans familie hadde vist liten omtanke og opptrådt hensynsløst ovenfor søkeren. Videre begrunner de vedtaket slik:

«UNE kunne ikke se at det forelå mishandling ut fra et tidsperspektiv eller at klageren har fått redusert livskvalitet eller skade av fysisk og psykisk art. Det ble vist til at klageren søkte tilflukt på krisesenteret knappe to måneder etter at hun kom til Norge, og at hun således bare hadde levd i et vanskelig ekteskap i et par måneder [min uthevning].»

Her begrunner Utlendingsnemnda avslaget med at det ikke forelå mishandling og de vektlegger i vurderingen at kvinnen kun har vært i ekteskapet i to måneder.

Lovteksten sier ikke noe nærmere om tidsaspektet er et moment som skal vektlegges i vurderingen. Lovutvalget pekte på at det i enkelte tilfeller er grunn til å stille spørsmål ved den absolute retten til opphold på selvstendig grunnlag. Som for eksempel når ekteskapet har vart i svært kort tid.¹⁰⁴ Departementet uttalte i Ot prp. nr. 75 at det i visse tilfeller kan settes spørsmål rundt den absolute retten til videre opphold for eksempel hvis søkeren kun har hatt et

¹⁰³ N122626214 (2011)

¹⁰⁴ NOU 2004:20 s. 255

kortvarig opphold i Norge. De mente imidlertid at bestemmelsen ikke skulle endres fra en «skal-bestemmelse» til en «kan-bestemmelse».¹⁰⁵

På den ene siden er jeg enig i at søkeren kan returnere til hjemlandet dersom varigheten på ekteskapet er kort og det ikke er større vanskelighet for søkeren å returnere til hjemlandet. Det at lengden på ekteskapet blir vektlagt i vurderingen vil imidlertid føre til at personer som opplever vold, bruker lang tid på å komme seg ut av et voldelig samliv, da de ikke kan forutbergne sin rettsstilling. Dette vil i realiteten oppstille et krav om at søkeren må ha vært i et voldelig samlivsforhold lenge før søkeren kan søke om opphold, noe som vil stride med formålet til lovbestemmelsen. Jeg mener dette er noe utlendingsmyndighetene ikke skal vektlegge i sin vurdering da det vil føre til at personer forblir i voldelige forhold. Noe som i stor grad bidrar til å svekke rettsikkerheten til de som søker fortsatt opphold på bakgrunn av mishandling.

Videre er mishandlingens lengde ett moment som ikke skal vektlegges ved vurderingen av om det foreligger mishandling etter straffeloven § 219¹⁰⁶. Det burde dermed ikke stilles strengere krav til hva som anses som mishandling for utenlandske kvinner og menn.

Jeg mener her at livskvaliteten til søkeren var svekket. Kvinnen led av angst, pusteproblemer og fysiske smerter på bakgrunn av volden hun opplevde. Det å bli nektet bevegelsesfrihet, oppleve psykisk press fra ektefelle samt svigerfamilie og bli slått mener jeg indikerer at det foreligger mishandling.

3.2.13.6 Kjønnsnøytral lov

I praksisen til Utlendingsnemnda så jeg kun én sak hvor en mann hadde søkt om fortsatt opphold på bakgrunn av mishandling.¹⁰⁷ Mannen fikk ikke innvilget oppholdstillatelse da Utlendingsnemnda la vekt på at volden gikk begge veier. Både mannen og kvinnen hadde utsatt hverandre for fysisk vold.

¹⁰⁵ Ot.prp. nr. 75 s. 234

¹⁰⁶ Matningsdal, note 1800 til straffeloven § 219

¹⁰⁷ N114699623 (2011)

Jeg synes det er positivt at loven er blitt kjønnsnøytral. Det kan i lengden føre til at flere menn søker om denne retten til fortsatt opphold, da de også opplever mishandling.

3.2.13.7 Trusler om hjemsendelse

I flere vedtak blir søkeren truet av samlivspartneren med å bli sendt tilbake til hjemlandet, med mindre søkeren oppfører seg på en viss måte.

I sak nummer seks¹⁰⁸ truet ektefellen søkeren med å sende henne og hennes barn tilbake til hjemlandet. Søkeren gikk flere ganger med på samleie på grunn av frykten for å bli sendt hjem. I dette tilfellet ble vedkommende i senere tid kastet ut hjemmefra og bodde flere måneder på krisesenteret.

Utlendingsmyndighetene avsto klagen til søkeren og begrunnet det med følgende: «Basert på klagerens forklaring var ekteskapet ikke lett, men det skal etter praksis langt mer graverende ting til før det anses å foreligge mishandling».

Trusler om utkastelse blir generelt ikke vektlagt i vurderingen av om søkeren skal innvilges oppholdstillatelse. Dette er en form for psykisk vold som skaper stor frykt hos søkeren. Å konstant få trusler om utkastelse synes jeg må bli sett på som mishandling av utlendingsmyndighetene. Det er som nevnt ovenfor i punkt 3.2.13.4 også straffbart etter straffeloven i Norge. Vurderingen av hva som skal anses som psykisk mishandling kan være vanskelig, men jeg mener trusler er blant de tingene som klart viser at det foreligger psykisk vold. For andre typer av psykisk vold mener jeg utlendingsmyndighetene burde lage nærmere retningslinjer. Dette kan bidra til at de i større grad treffer vedtak etter formålet til loven.

3.2.14 Rettspraksis

Ved søk i lovdata fant jeg ingen dommer som har blitt avgjort etter utlendingsloven § 53. Bakgrunnen for det kan være at bestemmelsen er relativ ny, og det kan ta tid før en sak kommer opp for retten. Det kan også være fordi personer som søker om opphold på bakgrunn av

¹⁰⁸ N103227914 (2010)

dette grunnlaget, i utgangspunktet ikke er bevisste på sine rettigheter eller at de ikke har nok midler til å gå videre med kravet rettslig.

Da jeg søkte på den tidligere bestemmelsen, utlendingsforskriftens § 37 sjette ledd, som regulerte retten til fortsatt oppholdstillatelse på selvstendig grunnlag, fikk jeg opp to dommer i søket mitt. Ingen av disse var dommer fra Høyesterett. Den ene dommen er truffet av lagmannsretten og den andre av Oslo tingrett. De er RG 1997 side 345 og TOSLO-2006-15372. Jeg vil i det følgende gå nærmere inn i disse avgjørelsene da jeg synes de illustrerer hva som skal vektlegges ved vurderingen av om fortsatt opphold burde innvilges ved mishandling i samlivsforholdet. Utlendingsforskriften oppstilte de samme kravene for opphold som utlendingsloven § 53 b. I begge disse sakene hadde utlendingsmyndighetene fattet avslagsvedtak i forhold til søkeren og i begge avgjørelsene fikk søkeren medhold i retten.

RG 1997 side 345 gjaldt en brasiliansk kvinne som påberopte seg mishandlingsbestemmelsen i utlendingsforskriften § 37 sjette ledd. Spørsmålet i saken var om det forelå mishandling etter denne bestemmelsen. Kvinnen mente hun ble utsatt for betydelig og vedvarende mishandling under ekteskapet. Ektefellen slo og stanget hodet hennes mot veggen, lugget henne, slo henne med knyttet eller flat hånd og låste henne inne på badet. Til tider truet han henne med å drepe henne dersom hun anmeldte forholdene. Hun bodde en periode på krisesenteret og anmeldte etterhvert sin tidligere ektefelle for vold. Denne anmeldelsen ble ikke tatt til følge på bakgrunn av at det var «rimelig tvil» om mishandlingen hadde funnet sted.

Utlendingsdirektoratet avsto søknaden om opphold på selvstendig grunnlag. Dette gjorde også Justisdepartementet som det ble fremsatt klage til. Justisdepartementet var klageinstansen på den tiden. Justisdepartementet sluttet seg til Utlendingsdirektoratets begrunnelse som mente mishandlingen ikke var godt nok sannsynliggjort. Departementet uttalte i vedtaket: «departementet legger (således) til grunn at ekteskapet har vært konfliktfylt», men «finner» ikke at «en slik mishandling i klagerens korte samliv med ektefellen er sannsynliggjort». En senere omgjørelsesbegjæring ble heller ikke tatt til følge.

Retten ga imidlertid kvinnen medhold og mente det var overveiende sannsynlig at kvinnen hadde blitt utsatt for mishandling. Selv om det ikke fantes noen avgjørende dokumentasjon i form av legeerklæringer eller lignende som beviste de voldelige overgrepene, la retten til

grunn det naboene hadde oppgitt i skriftlige forklaringer til retten og kvinnens forklaring. Naboene hadde flere ganger hørt bråk og hevdet kvinnen ble mishandlet. Retten la vekt på at utlendingsmyndighetene stilte for strenge krav til bevis i sin vurdering. De uttalte at beviskravet i sivil- og forvaltningsretten ikke kunne sammenlignes med beviskravet i strafferetten, da strafferettens beviskrav er betydelig strengere enn den i sivil- og forvaltningsretten. I strafferetten er det slik at enhver tvil skal komme tiltalte til gode, mens i sivilretten så er det tilstrekkelig med sannsynlighetsovervekt. Det betyr at det må fremstå som mer sannsynlig enn det motsatte. Retten bemerket videre at søkeren hadde anmeldt den tidligere ektefellen selv, til tross for hva resultatet kunne blitt. Det fantes videre ingen motsigelser i kvinnens forklaring. Hennes forklaring til politiet, naboer og til personell på krisesenteret var den samme, uten at det var noen nevneverdige motsigelser eller uoverensstemmelser.

I denne dommen ser vi at det ikke skal foreligge et strengt krav til sannsynliggjøringen. Retten la til grunn søkerens forklaring og vitnemål fra naboer. Det trengtes ikke ytterligere dokumentasjon av mishandlingen i form av uttalelser fra lege eller psykolog. Beviskravet skal heller ikke sammenlignes med det som foreligger i strafferetten, da det er betydelig strengere. Jeg mener denne dommen viser terskelen for hvor streng man skal være ved vurderingen av om mishandlingen er sannsynliggjort. Denne dommen viser at søkerens forklaring skal være avgjørende dersom den er troverdig.

Saken i Oslo tingrett sin dom gjaldt en kvinne som sendte søknad om opphold på selvstendig grunnlag til Utlendingsdirektoratet.¹⁰⁹ Spørsmålet i saken var om kvinnen hadde blitt mishandlet i samlivsforholdet. Bakgrunnen var et forhold hvor kvinnen og hennes sønn ble kontrollert og ilagt restriksjoner om daglige gjøremål fra hennes ektefelle. Ved en hendelse hadde ektefellen revet en manikyrokoffert fra kvinnen, dyttet og slått henne hardt i ansiktet. Som følge av volden fikk hun merker på kroppen. Det ble sendt sosialrapport av en sosialleder i saken til Utlendingsdirektoratet, som støtte opp om kvinnens forklaring.

Utlendingsdirektoratet avslo søknaden da de mente vilkåret om mishandling ikke var oppfylt. Vedtaket ble klaget til Utlendingsnemnda som også mente at dette ikke var mishandling og avslo klagen.

¹⁰⁹ TOSLO-2006-15372

Retten kom til at det forelå mishandling og at søkeren burde ha fått innvilget oppholdstillatelse. I dommen overprøver retten Utlendingsnemndas skjønn ved vurderingen om det foreligger mishandling. I avgjørelsen viser retten til Utlendingsnemndas begrunnelse for avslaget som er som følger:

«Nemnda er av den oppfatning at det ikke foreligger mishandling ut fra alvorlighetsgrad, tidsperspektiv eller at klageren har fått redusert livskvalitet eller skade av fysisk eller psykisk art. Det vises til at de nærmere beskrevne hendelsen da klageren fikk en manikyrokoffert revet ut av hendene samt ble dyttet og slått, må anses som en enkeltstående episode. Det vises til at det ikke er anført at klageren har vært utsatt for fysisk vold ved andre anledninger. **Når det gjelder anførselene om at klageren har blitt utsatt for psykisk mishandling og at referansen skal ha forsøkt å tiltvinge seg samleie, finner ikke nemnda at dette er å anse som mishandling i utlendingsforskriftens forstand. Det vises til at det å bo med en kontrollerende ektefelle i utgangspunktet ikke anses som mishandling** [min utheving]. Det samme gjelder dersom ektefellene har ulik oppfatning vedrørende blant annet seksuelt samliv, økonomi og barneoppdragelse. Et slikt samliv kan være vanskelig, men kan ikke karakteriseres som mishandling i utlendingsforskriftens forstand. Nemnda finner heller ikke at det er grunnlag for å karakterisere referansens behandling av klagerens sønn som mishandling.»

Retten stilte spørsmål ved utlendingsmyndighetenes rettsanvendelse. Ifølge retten var det klart at kvinnen var utsatt for mishandling. Retten mente etter en vurdering av ektefellens negative atferd, omfang og karakter at saksforholdet lå i mishandlingsbestemmelsens kjerneområde. Kvinnens livskvalitet ble redusert. I dommen la retten videre vekt på at kvinnens forklaring var troverdig og at de ikke hadde noen holdepunkter for å tvile på kvinnen og sønnens forklaring. I tillegg så la retten vekt på at opplysningene samsvarte med vitnemål, sosialrapport og psykiatrisk sykepleiejournal.

Denne dommen viser igjen at søkerens forklaring skal være av avgjørende betydning dersom den er troverdig.

Begge disse dommene kom i en tid utlendingsforskriftens § 37 sjettede ledd var den gjeldende retten om fortsatt oppholdstillatelse på bakgrunn av mishandling. I begge disse sakene mente retten at utlendingsmyndighetene hadde vært for strenge i sin vurdering og vedtakene ble kjent ugyldige. Jeg mener at utlendingsmyndighetene i større grad burde ha rettet seg etter disse avgjørelsene.

3.2.15 Andre lands rett

Vi lever i en mer globalisert verden enn tidligere og dette påvirker også vårt rettslige system. Ofte kan myndighetene i andre land, særlig våre naboland stå ovenfor de samme rettslige utfordringene som oss. For et helhetlig bildet av deres rettssystem på dette feltet kreves en grundigere gjennomgang av de ulike landenes rett. Det er likevel interessant å se på hvordan de har regulert retten til fortsatt oppholdstillatelse innenfor sitt rettssystem, og om vi kan lære noe av dette. I dette delkapittelet ser jeg generelt på svensk, dansk og britisk rett. I tillegg til å se på den aktuelle bestemmelsen i EUs familierettsdirektiv.

Den europeiske union (EU) har i sitt familierettsdirektiv¹¹⁰ artikkel 15 fastsatt følgende:

In the event of [...] divorce, separation, [...] an independent residence permit may be issued to persons who have entered by virtue of family reunification. Member States shall lay down provisions ensuring the granting of an independent residence permit in the event of particularly difficult circumstances.

I dette direktivet oppfordrer EU at medlemslandene i sin lovgivning skal ha bestemmelser om fortsatt opphold til de som er kommet på familieinnvandring og som opplever samlivsbrudd. Forutsetningen er at det foreligger særlig vanskelige forhold som tilsier det, jfr. “particularly difficult circumstances”.

Dette direktivet er ikke bindende for Norge da vi ikke er en del av EU. Men det har likevel betydning i norsk rett med tanke på at de norske reglene skal samsvare og harmonisere med det europeiske regelverket, jfr. side 7 i oppgaven. Både Sverige, Danmark og Storbritannia er

¹¹⁰ Direktiv 2003/86 EC

medlemmer i EU. Jeg har sett at alle de nevnte landene har bestemmelser om fortsatt opphold på bakgrunn av mishandling i sin lovgivning.

I den svenske utlendingsloven står det som følgende:

«Har ett förhållande upphört får uppehållstillstånd ändå ges, om [...] förhållandet har upphört främst på grund av att i förhållandet utlänningen, eller utlänningens barn, utsatts för våld eller för annan allvarlig kränkning av sin frihet eller frid». ¹¹¹

Vi ser at utlendingen etter lovteksten må ha vært utsatt for vold eller en annen alvorlig krenkelse. Av forarbeidene til den svenske bestemmelsen fremgår det videre at søkeren skal ha blitt utsatt for alvorlige eller gjentatte overgrep og at samlivet skal ha opphørt hovedsakelig på grunn av overgrepene. Samlivet skal også ha vært seriøst fra starten og ikke ha vært kortvarig. ¹¹²

Det foreligger et krav om årsakssammenheng i den svenske retten mellom mishandlingen og samlivsbruddet. Videre foreligger også et krav om at samlivet ikke skal ha vært helt kortvarig og det skal ha vært seriøst fra starten. Disse momentene skal ifølge lovteksten og forarbeidene ikke tas i betraktning eller vektlegges i norsk rett, selv om de norske utlendingsmyndighetene kan legge vekt på det.

Riksorganisationen för kvinnojourer och tjejjourer i Sverige (Roks) har kritisert bestemmelsen om fortsatt opphold på selvstendig grunnlag på bakgrunn av mishandling. Grunnlaget er at de mener at bestemmelsen stiller altfor høye krav til sannsynliggjøringen av mishandlingen. ¹¹³

Kritikken fra Roks førte til at et utvalg i 2011 bestemte seg for å se nærmere på bestemmelsen om fortsatt oppholdstillatelse på bakgrunn av mishandling i svensk rett. ¹¹⁴ Utvalget kom frem

¹¹¹ Utlänningslag § 16 tredje ledd nr. 2

¹¹² Prop. 1999/00:43 s. 52-54

¹¹³ Riksorganisationen för kvinnojourer och tjejjourer i Sverige (2011)

¹¹⁴ SOU 2012:45

til at bestemmelsen om at kvinnen først etter to år, kan søke om retten til permanent opphold, fører til at kvinner lever i voldelige ekteskap. Videre hadde det også utviklet seg en praksis hvor menn utnyttet kvinner ved å skille seg fra dem før det hadde gått to år etter ekteskapsinngåelse, og deretter giftet seg igjen med noen andre i utlandet. Utvalget utredet også hvordan en kunne hindre denne praksisen.¹¹⁵

I dansk rett lyder bestemmelsen som følgende:

«Ved afgørelsen om inddragelse af en opholdstilladelse [...], skal der tages særligt hensyn til, om opholdsgrundlaget ikke længere er til stede som følge af samlivsophør, der skyldes, at udlændingen [...] har været udsat for overgreb, misbrug eller anden overlast mv. her i landet.»¹¹⁶

Den danske versjonen legger opp til en konkret vurdering hvor både fysisk og psykisk vold skal vektlegges. Videre må inndragelse av oppholdstillatelsen være så belastende på grunn av overgrepene, mishandlingen og volden at søkeren ikke lenger vil bo med referansepersonen. Det skal tas hensyn til i vurderingen om søkeren har vist evne og vilje til å integrere seg. Det er ikke et krav om at søkeren må anmelde volden men vedkommende kan vise til andre grunnlag for sannsynliggjøringen som for eksempel legedokumenter eller notat fra krisesenteret.¹¹⁷

I dansk rett vektlegges også andre ting i vurderingen om fortsatt opphold skal gis, som for eksempel at utlendingen må ha vist evne og vilje til å integrere seg. Jeg mener dette hensynet ikke er relevant i forhold til det overordnede formålet med disse reglene som er at personer ikke skal forbli i voldelige ekteskap.

I Storbritannia er vilkårene for selvstendig opphold på grunn av mishandling i samlivet regulert i «policy rule» nr. 289A, som lyder:

¹¹⁵ Ibid, s. 173-174

¹¹⁶ Udlændingeloven § 19 stk. 7

¹¹⁷ Elmer, note 348 til udlændingeloven § 19 stk. 7

«The requirements to be met by a person who is the victim of domestic violence and who is seeking indefinite leave to remain in the United Kingdom are that the applicant:

i.

was admitted to the United Kingdom or given an extension of stay for a period of 2 years as the spouse or civil partner of a person present and settled here; or

ii.

was admitted to the United Kingdom or given an extension of stay for a period of 2 years as the unmarried or same-sex partner of a person present and settled here; and

iii.

the relationship with their spouse or civil partner or unmarried partner or same-sex partner, as appropriate, was subsisting at the beginning of the relevant period of leave or extension of stay referred to in (i) or (ii) above; and

iv.

is able to produce such evidence as may be required by the Secretary of State to establish that the relationship was caused to permanently break down before the end of that period as a result of domestic violence.»¹¹⁸

I en pågående sak i Storbritannia har en kvinne blitt nektet oppholdstillatelse av britiske utlendingsmyndigheter. Hun hadde bodd i Storbritannia i seks år. Kvinnen flyttet fra Canada til Storbritannia for å bo sammen med en mann som mishandlet henne grovt. Bestemmelsen som regulerer fortsatt opphold på bakgrunn av mishandling tillater personer som er utsatte for mishandling å bo i Storbritannia. Forutsetningen er at de er partnere eller ektefeller til en britisk person eller en med permanent opphold i Storbritannia. Videre kan man også være gift eller i partnerskap med noen fra EU/EØS. Grunnen til at kvinnen ikke fikk oppholdstillatelse var fordi hun ikke kom i noen av kategoriene da hennes partner ikke var britisk og de heller ikke var gift.¹¹⁹

¹¹⁸ Home office, Immigration rules

¹¹⁹ Shaw (2013)

En britisk organisasjon som skal bidra med å hjelpe mennesker med å gi rettighetsinformasjon om europeisk rett opplever en stor pågang i forhold til bestemmelsen om fortsatt opphold på bakgrunn av mishandling. De mener dette er blant de bestemmelsene som fører til at en som er utsatt for mishandling blir værende i et slikt forhold.¹²⁰

Grunnlaget for at problemstillingen også er regulert i andre lands bestemmelser tror jeg er en økt bevissthet internasjonalt omkring vold i nære relasjoner. I den siste tiden har flere konvensjoner om kvinners rettigheter blitt ratifisert. KDK ble nylig i 2009 inkorporert i norsk rett. At rettssituasjonen også er regulert i andre lands rettsområder viser at det også er en aktuell problemstilling i disse landene. Vi ser at landene har lignende utfordringer i forhold til bestemmelsen. Personer velger å leve i voldelige forhold da det er en utfordring å få sin rett til opphold på selvstendig grunnlag.

3.2.16 Fri rettshjelp

Det følger av RS 2010-009 punkt 7 at Justisdepartementet har utarbeidet retningslinjer, for behandling av spørsmålet om fri rettshjelp, for utenlandske borgere som søker fornyelse av oppholdstillatelse etter samlivsbrudd. Jeg fant imidlertid ikke disse retningslinjene etter å ha ledd i Justisdepartementets nettside og andre rettskilder. Jeg valgte da å ringe opplysningstjenesten i Utlendingsdirektoratet for å få referansen til disse. Ved kontakt fikk jeg beskjed om at det ikke hadde blitt utarbeidet noe ekstra retningslinjer og punktet vil bli fjernet når rundskrivet blir revidert.¹²¹

Spørsmålet blir om de som søker opphold på selvstendig grunnlag har krav på fri rettshjelp?

Personer som påberoper seg fortsatt oppholdstillatelse på selvstendig grunnlag har ikke krav på fri rettshjelp etter utlendingsloven § 92 om fri rettshjelp.

Det at de som påberoper seg fortsatt opphold på bakgrunn av mishandling må betale kostnader relatert til å ha saken oppe til retten mener jeg er negativt. De som søker om grunnlaget er muligens ikke økonomisk selvstendige. Videre besitter de liten kunnskap om sine rettigheter

¹²⁰ Ibid

¹²¹ Samtale med Utlendingsdirektoratet 20.03.14

og om rettssystemet i Norge. At de ikke har krav på fri rettshjelp kan innebære at de ikke får prøvd sin sak for domstolene. Dette kan være bakgrunnen for at det er så få saker som kommer opp til retten hvor utlendingsmyndighetene har avslått søknaden om fortsatt opphold.

3.2.17 Underhold og bolig

Søkeren må være sikret underhold og bolig etter utlendingsloven § 58 for at oppholdstillatelse skal innvilges, jfr. utlendingsloven § 58. Søkere etter utlendingsloven § 53, er ikke i lov eller forskrift fritatt fra kravet om underhold.¹²²

3.2.18 Samlet vurdering av rettstilstanden

Sakene vi har gjennomgått viser at myndighetene ofte må gjennom vanskelige vurderinger. Ingen saker er like og det er til tider vanskelig å vite om hendelsene kun er ekteskapelige problemer, uoverensstemmelser, kulturforskjeller eller om det faktisk foreligger mishandling.

Ved helhetsvurderingen om det foreligger mishandling mener jeg imidlertid at det stilles for strenge krav til hva som anses som mishandling og til sannsynliggjøringen av mishandlingen, enn det loven, forarbeidene og Utlendingsdirektoratets egne interne retningslinjer legger opp til. I de fleste sakene jeg har sett på anser utlendingsmyndighetene søkerens forklaring som troverdig. Ved vurderingen blir imidlertid en rekke momenter som ikke skal vektlegges, vektlagt. Dette er for eksempel tidsperioden på mishandlingen, om man har tatt kontakt med psykolog, lege eller anmeldt saken. Per dags dato er det flere kvinner som flytter tilbake til sine voldelige ektefeller da advokatene og rådgiverne deres ikke kan garantere at de kan få opphold på grunn av utlendingsmyndighetenes praksis.¹²³ Dette mener jeg er uheldig da formålet til bestemmelsen er at de som opplever vold i nære relasjoner ikke fortsetter å leve i et slikt forhold. Vold i nære relasjoner er også et av de største utfordringene i dagens samfunn. Videre vil jeg påpeke at forvaltningspraksis er en egen rettskilde. Hvordan forvaltningen bruker de andre rettskildene i vurderingen av om en person skal få opphold eller ikke danner etter hvert en praksis som også er bindende som en rettskilde. Dette mener jeg er urovekkende etter den

¹²² RS 2010-009 punkt 6

¹²³ Tahir (2009)

forvaltningspraksisen jeg har sett nærmere på. Noen unnlater å søke etter råd fra advokat, mens andre som søker, ikke får den retten de har krav på. Jeg har sett at forvaltningspraksisen ikke samsvarer med utlendingsloven § 53 b sitt formål.

Gjennom rettspraksis ser vi også at utlendingsmyndighetenes praksis ikke samsvarer med formålet til loven. Videre ser vi også at de lignende bestemmelsene i andre europeiske land også ser ut til å virke mot sin hensikt. Jeg tenker at vi må lære fra forvaltnings- og rettspraksisen i Norge samt hvordan regelen fungerer i andre lands rett. Videre må vi bygge på de erfaringene Krisesenteret, Krisesentersekretariatet, JURK, MIRA-senteret, advokater og andre organisasjoner som jobber med dette området har. Dette for å forbedre minoriteters rettigheter da jeg mener rettsikkerheten til denne gruppen personer ikke er godt nok ivaretatt når de søker om fortsatt opphold på bakgrunn av mishandling.

3.3 Fortsatt oppholdstillatelse på grunn av vanskeligheter i hjemlandet

Det følger av utlendingsloven § 53 annet ledd at en utlending kan få fortsatt opphold på selvstendig grunnlag dersom vedkommende på grunn av samlivsbruddet vil møte urimelige sosiale og kulturelle vanskeligheter i hjemlandet.

I forarbeidene til bestemmelsen er det nevnt at denne bestemmelsen skal videreføre tidligere praksis. Bestemmelsen var tidligere lovfestet i utlendingsforskriftens § 37 sjettede ledd første punktum. I den någjeldende loven har bestemmelsen blitt videreført i utlendingsloven § 53 annet ledd. Den eneste forandringen er at bestemmelsen nå er kjønnsnøytral.¹²⁴

Lovutvalget i ny utlendingslov foreslo at det i tillegg til denne bestemmelsen skulle inntas en bestemmelse hvor tillatelse skulle gis i de tilfeller hvor søkeren ville komme i en svært vanskelig situasjon hvis tillatelse ble nektet etter dette grunnlaget.¹²⁵ Departementet mente på den annen side at en slik bestemmelse ville være overflødig ved siden av utlendingsloven § 38

¹²⁴ Ot.prp.nr. 75 side 237

¹²⁵ NOU 2004:20 side 255

som gir oppholdstillatelse på bakgrunn av sterke menneskelige hensyn.¹²⁶ En slik bestemmelse ble dermed ikke inntatt i utlendingsloven.

3.3.1 Formålet med bestemmelsen

Formålet med bestemmelsen er å søke å beskytte de som på bakgrunn av sosiale eller kulturelle forhold vil møte urimelige vanskeligheter i hjemlandet grunnet samlivsbruddet.

3.3.2 Rettskrav på tillatelse

Utlendingsloven § 53 annet ledd gir ikke rettskrav på opphold. Det betyr at selv om man oppfyller vilkårene i bestemmelsen kan utlendingsmyndighetene nekte opphold i Norge. Dette følger av bestemmelsens ordlyd som sier: «Ny oppholdstillatelse på selvstendig grunnlag **kan** [min uthevning] etter søknad også gis (...) dersom utlendingen som følge av samlivsbruddet vil få urimelige vanskeligheter i hjemlandet grunnet de sosiale og kulturelle forholdene der.»

3.3.3 Nærmere om urimelige vanskeligheter i hjemlandet

Det følger av utlendingsloven § 53 annet ledd at man som skilt mann eller kvinne kan få opphold på selvstendig grunnlag dersom man vil oppleve urimelige vanskeligheter grunnet de sosiale og kulturelle forholdene i hjemlandet. Denne bestemmelsen gjelder kun utlendinger som er i Norge på bakgrunn av familieinnvandring.¹²⁷

Bestemmelsen forutsetter at de vanskelighetene man vil møte som en skilt eller separert person i hjemlandet er en følge av samlivsbruddet med referansepersonen. Det er altså selve statusen man har som skilt eller separert som kan danne grunnlaget for oppholdstillatelse.

Kravet som stilles for at man kan få fortsatt oppholdstillatelse i Norge er om utlendingen vil få «urimelige» vanskeligheter i hjemlandet. I vurderingen om det er urimelig at utlendingen sendes tilbake til hjemlandet skal både generelle og individuelle momenter vektlegges.¹²⁸

¹²⁶ Ot.prp.nr. 75 s. 237

¹²⁷ Utlendingsloven § 53 annet ledd

¹²⁸ RS 2010-009 punkt 2.3

De generelle forholdene kan være hjemlandets familielovgivning med tanke på ekteskap, skilsmisse og barn. Det kan være praksis i forhold til lovens bestemmelser og skilte personers mulighet til å kunne gifte seg på nytt. Videre vil skilte personers generelle status i hjemlandet, forholdene rundt medgiftspraksis ved ekteskapsinngåelse og skilte personers mulighet til å etablere seg i arbeidslivet også vektlegges i vurderingen.¹²⁹

De individuelle forholdene kan være søkerens etniske tilhørighet, religion eller stammetilhørighet. Det kan også være søkerens utdannelsesnivå og bosted i hjemlandet. Familiens status kan også ses på som et individuelt moment. Med dette menes klassetilhørighet, kastetilhørighet og utdannelsesnivå. Videre kan det vektlegges hvorvidt søkerens familie i hjemlandet uttrykker støtte for søkerens valg om å forlate referansepersonen. Hvor søkeren er kvinne kan det vektlegges om hennes mannlige slektninger i hjemlandet støtter eller bebreider henne på bakgrunn av samlivsbruddet. Dersom det er barn i bildet, må søkerens mulighet for reell omsorg for, eller samvær med, barna i hjemlandet vurderes.¹³⁰

Andre generelle og individuelle forhold enn de som er nevnt kan også vektlegges i vurderingen.¹³¹

Det som ikke regnes som «urimelig» er generelle sosiale og kulturelle problemer i søkerens hjemland, som for eksempel vanskelige økonomiske forhold og arbeidsledighet. Det vil heller ikke være tilstrekkelig for tillatelse at man møter på vanskeligheter som følge av samlivsbruddet. Vanskelighetene må fremstå som tyngende i den grad, at det vil være urimelig av utlendingsmyndighetene å kreve at personen returnerer til hjemlandet. Eksempler på steder hvor det kan være vanskelig å returnere til når man har status som skilt eller separert person, er land hvor det foreligger en praksis med medgift. Videre kan det være i kulturer hvor familiens ære og status er knyttet til kvinnens rykte eller ærbarhet, og i land der mannens rettigheter etter skilsmisse er større enn kvinnens. Her vil kvinners situasjon ofte være vanskelig etter et samlivsbrudd. I mange land vil også skilte kvinner være utsatt for stigmatisering. Det vi skal vurdere etter utlendingsloven § 53 annet ledd er imidlertid om det er «urimelig» å kreve at

¹²⁹ Ibid

¹³⁰ RS 2010-009 punkt 2.3

¹³¹ Ibid

søkeren returnerer til hjemlandet. Det må alltid foretas en helhetsvurdering i hver enkelt sak og situasjon.¹³²

3.3.4 Saksgangen

Saksgangen i slike saker er som ved opphold på bakgrunn av mishandling. Forutsetningen for å søke er at det foreligger et samlivsbrudd. Man søker først til Utlendingsdirektoratet og dersom man får avslag kan man klage inn vedtaket til Utlendingsnemnda som overprøver vurderingen til Utlendingsdirektoratet.

3.3.5 Forvaltningspraksis

Jeg har sett på tolv saker i praksisbasen til Utlendingsnemnda hvor personer har søkt om opphold på bakgrunn av urimelige vanskeligheter i hjemlandet. Alle sakene er behandlet etter utlendingslovens § 53 annet ledd. Av de sakene jeg har sett på er det elleve kvinner og kun en mann som har påberopt seg dette grunnlaget. Bestemmelsen blir ofte påberopt subsidiært av utlendingen, og primærkravet er ofte fortsatt opphold på bakgrunn av mishandling. Årsaken til dette er muligens at bestemmelsen ikke gir rettskrav på tillatelse.

Jeg skal i denne delen av oppgaven se nærmere på hvilke momenter Utlendingsnemnda la vekt på i vurderingen av om utlendingene kunne få innvilget oppholdstillatelse. Jeg går nærmere inn på hvilke land det var mest «urimelig» å bli returnert til, og hva som var grunnen til at noen ikke fikk innvilget opphold.

Jeg kommer til å gå gjennom enkelte saker mer grundig og til slutt se alle sakene samlet, og følger forøvrig den samme strukturen som ovenfor i punkt 3.2.13 om mishandling.

Det ble innvilget fortsatt opphold på bakgrunn av urimelige vanskeligheter i hjemlandet i tre saker. I åtte av sakene ga utlendingsmyndighetene avslag. De tre utlendingene som fikk opphold var alle kvinner som opprinnelig kom fra samme hjemland.

¹³² Ibid

3.3.5.1 Klagerens utdanningsbakgrunn og familieforhold

I de sakene som jeg har sett på blir både individuelle momenter og informasjonen om hjemlandet til klageren vektlagt i vurderingen av om personen skal få fortsatt opphold. De individuelle vurderingene går som regel på om klager på bakgrunn av sin utdanning og yrkesbakgrunn vil klare seg i hjemlandet, og på mottakelsen vedkommende vil få fra sin familie, særlig de mannlige medlemmene av familien.

I sak nummer en¹³³ hadde en kvinne vært utro før hun kom hit på familiegjening. Noe eksmannen hadde oppdaget. Dette var grunnlaget for skilsmissen deres. Hun søkte om fortsatt oppholdstillatelse da hun var redd hun ville bli utsatt for æresdrap da en av klagerens onkler i Pakistan hadde truet med å drepe henne for å gjenopprette familiens ære. Utlendingsnemnda mente her at kvinnen skulle få opphold. Bakgrunnen var de sosiokulturelle forholdene i Pakistan og at klageren sto i en reell risiko for å miste livet ved en retur til Pakistan.

Her ser vi at det var en reell risiko for at kvinnen ble drept ved retur til hjemlandet. Disse individuelle omstendighetene sett i sammenheng med landinformasjon la grobunn for at hun fikk innvilget oppholdstillatelse.

Sak nummer to¹³⁴ gjaldt en ung, skilt kvinne uten formell utdanning eller jobberfaring i hjemlandet. Hun hadde selv tatt initiativet til å få ekteskapet oppløst. Mennene på farssiden hadde slått hånden av henne og hun kunne ikke påregne støtte fra sin familie i hjemlandet ved retur. Dette var bakgrunnen til at hun fikk opphold i tillegg til informasjonen Utlendingsnemnda hadde om de sosiale, kulturelle og religiøse forholdene i Pakistan, herunder skilte kvinner og deres situasjon.

I sak nummer tre¹³⁵ søkte en kvinne om fortsatt opphold på bakgrunn av urimelige vanskeligheter i hjemlandet. Klageren hadde verken brødre eller far, men var i konflikt med familiens mannlige overhode. Hun ble tatt tilbake av «fars hus», men dette besto kun av eldre kvinner med begrenset inntekt. Klageren hadde noe utdanning, men ingen yrkeserfaring fra Pakistan.

¹³³ N124899521 (2012)

¹³⁴ N128364214 (2011)

¹³⁵ N 12291288 (2012)

Etter en konkret vurdering, sett i lys av tilgjengelig landkunnskap, fant nemnda at det vil bli vanskelig for henne å reetablere seg i Pakistan. Dette på grunn av skilsmissen og omstendighetene rundt denne. I tillegg ble de sosiale og kulturelle forholdene i hjemlandet vektlagt. Med bakgrunn i alle disse momentene kom Utlendingsnemnda til at det ville være urimelig å ikke gi søkeren oppholdstillatelse. Ved vurderingen om tillatelse burde gis la nemnda vekt på den vanskelige situasjonen klageren befant seg i da hun levde sammen med sin eksmann og svigerfamilie. Nemnda la også vekt på at selv om hun ikke kunne få opphold på selvstendig grunnlag på bakgrunn av at de kom frem til at det ikke var mishandling, var det et selvstendig argument at hun ble behandlet så dårlig og dermed måtte få opphold.

I sak nummer to ser vi at forholdet til familien og familiens reaksjon på skilsmissen igjen blir vektlagt, i tillegg til søkerens utdanning og jobberfaring. Jeg mener det er positivt at dette tas med i vurderingen, da det kan være avgjørende for sikkerhet og liv i hjemlandet. Igjen ser vi at kvinnen var fra Pakistan, og vi ser at Utlendingsnemnda vektlegger at forholdene der, ikke er gode for skilte kvinner. I sak nr. tre ble det i tillegg vektlagt av Utlendingsnemnda at kvinnen hadde blitt behandlet dårlig av svigerfamilien og den tidligere ektefellen i Norge. Det sistnevnte momentet kommer ikke til uttrykk i noen av de andre rettskildene, men at Utlendingsnemnda har vektlagt dette mener jeg er positivt da hver sak er ulik, og det er viktig å ta hensyn til alle de relevante momentene i en helhetsvurdering. Det er videre positivt at andre relevante momenter tas i betraktning da eksemplene i rundskrivet ikke er ment å være utfyllende.

I sak nummer fire¹³⁶ hadde en kvinne søkt om opphold i Norge på bakgrunn av at hun ville møte urimelige vanskeligheter i hjemlandet ved retur. Hun mente hun ville bli utstøtt av sin familie i hjemlandet. Klageren hadde opplyst til politiet at søsteren hadde dødd som følge av at hun hadde blitt giftet bort til en eldre mann etter at hun ble skilt. Dødsårsaken var imidlertid ikke klarlagt. Utlendingsnemnda kom frem at hun ikke kunne få opphold på bakgrunn av dette grunnlaget, da dødsårsaken til kvinnen ikke var klarlagt. De bemerket at det å måtte leve som skilt kvinne i Pakistan var vanskelig, både sosialt og kulturelt og at det er vanskelig å etablere seg på egen hånd. Disse forholdene var imidlertid ikke tilstrekkelige til å få opphold. De la vekt på at familien ville ta seg av klageren når hun kom tilbake til hjemlandet og at det å bli

¹³⁶ N105273114 (2010)

gift med en eldre mann ikke danner grunnlag for å hevde at hun som følge av skilsmissen vil få urimelige vanskeligheter i hjemlandet grunnet sosiale og kulturelle forhold.

Her ser vi at kvinnen er fra Pakistan, som de andre kvinnene også var i de ovennevnte sakene. Vedkommende får imidlertid ikke innvilget opphold. Bakgrunnen er de individuelle momentene, som ikke er oppfylt. Det er vanskelig for en skilt kvinne å bo i Pakistan, men ikke så vanskelig at det i seg selv gir grunnlag for opphold. Momenter som hennes utdanning og forhold som mottakelsen fra mannlige medlemmer i familien, er som regel avgjørende.

3.3.5.2 Landinformasjon

De fleste får ikke innvilget sin søknad om opphold på bakgrunn av at det ikke blir ansett som vanskelig å bo i landet utlendingen kommer fra og fordi deres status som skilt i det landet, ikke vil volde urimelige vanskeligheter. I flere av de sakene jeg så på, fikk søkerne nettopp avslag på bakgrunn av dette grunnlaget. De som søkte var fra Tyrkia, Filippinene, Serbia, Russland, og Colombia. En søker fra India fikk avslag da det ble lagt til grunn at hun ville bli tatt vare på av familien i hjemlandet.

Spørsmålet blir om hvordan utlendingsmyndighetene har slik kunnskap om forholdene til hjemlandet til søkeren?

Utlendingsdirektoratet og Utlendingsnemnda bruker en faglig uavhengig enhet som heter Landinfo. Landinfo samler inn landinformasjonen som utlendingsforvaltningen trenger. De foretar vurderinger og tolkninger av denne informasjonen og videreformidler kunnskapen. De lager rapporter om forholdene i de enkelte landene. Disse er utarbeidet for utlendingsmyndighetene i Norge.¹³⁷

3.3.6 Rettspraksis

Ved søk på denne lovbestemmelsen i lovdata, fikk jeg ingen treff på rettspraksis. Bakgrunnen kan være litt av den samme som jeg nevnte under punkt 3.2.14. Videre kan det hende at

¹³⁷ Landinfo

mange ikke å gå videre med kravet rettslig, da det ikke foreligger rettskrav på tillatelse i slike saker. Selv om man kommer frem til at det foreligger urimelige vanskeligheter i hjemlandet på grunn av samlivsbruddet, kan retten eller utlendingsmyndighetene bestemme at opphold ikke skal gis.

3.3.7 Samlet vurdering

Vi ser at utlendingsmyndighetene mener at kunnskapen om selve landet ikke er nok til å få opphold. At landet er vanskelig for at en skilt kvinne skal leve der er ikke et avgjørende moment. Det blir også vektlagt i vurderingen om hvilket forhold kvinnen har til familien hun skal returnere til i hjemlandet og i hvilken grad kvinnen selv er i stand til å klare seg. Dersom kvinnen har utdannelse og har vært aktiv i yrkeslivet er sannsynligheten større for at hun blir returnert. Hun vil da få mindre vanskeligheter i hjemlandet som skilt kvinne, siden hun i større grad er i stand til å klare seg selv.

Gjennom sakene jeg har sett på mener jeg at Utlendingsnemndas vurdering i sakene er i samsvar med de andre rettskildene og formålet med bestemmelsen.

3.4 Fortsatt oppholdstillatelse etter oppløsning av tvangsekteskap

Dersom et ekteskap er inngått ved tvang kan det erklæres ugyldig.¹³⁸ Ekteskapet kan også erklæres oppløst.¹³⁹ Hvis ekteskapet blir erklært ugyldig eller oppløst, fører det til at en utlending mister sin rett på oppholdstillatelse. Utlendingsloven § 53 tredje ledd gir en utlending rett til oppholdstillatelse i seks måneder av gangen til en rettskraftig dom foreligger i sak om oppløsning av tvangsekteskap. Denne bestemmelsen viderefører det som sto i den tidligere utlendingsforskriften av 1990 § 37 sjette ledd. Det er en forutsetning for oppholdstillatelsen at søkeren selv ikke utøvde tvang ved ekteskapsinngåelsen, og heller ikke medvirket til det. Hvis ekteskapet blir erklært ugyldig eller oppløst på bakgrunn av tvang så skal utlendingen få en selvstendig rett til oppholdstillatelse etter utlendingsloven § 53 tredje ledd.

¹³⁸ Ekteskapsloven § 16 tredje ledd

¹³⁹ Ekteskapsloven § 23 tredje ledd

4 Avsluttende kommentarer

Retten til opphold på selvstendig grunnlag kommer klart frem i utlendingsloven § 53. Jeg synes det er positivt at bestemmelsen fra og med 2010 er direkte lovfestet i utlendingsloven, og ikke lenger er regulert i forskrift. Dette bidrar til at den er lettere tilgjengelig for jurister, advokater og personer generelt, slik at de enklere kan få innsyn i sine rettigheter. Det er videre positivt at lovbestemmelsen fra og med 2010 er kjønnsnøytral, da bestemmelsen også er aktuell for menn.

Deler av bestemmelsen virker ikke like aktuell som andre. Dette er bestemmelsen om oppløsning av tvangsekteskap og opphold på bakgrunn av referansepersonens død. Her fant jeg verken forvaltningspraksis eller rettspraksis. Andre deler av bestemmelsen er hyppigere brukt. Dette er regelen om mishandling og opphold på bakgrunn av urimelige vanskeligheter i hjemlandet.

Regelen om opphold på bakgrunn av mishandling mener jeg har et godt formål. Formålet er at utlendinger som er utsatt for vold, ikke forblir i det voldelige forholdet i frykt for å miste oppholdstillatelsen. Lovteksten setter lav terskel for sannsynliggjøringen av mishandlingen. Dette gjør også forarbeidene og Utlendingsdirektoratets egne interne retningslinjer. Rettspraksisen på feltet trekker også i samme retning. Dette mener jeg er positivt da personene som søker om opphold etter bestemmelsen, ofte vil befinne seg i situasjoner hvor de ikke kan gjøre rede for all volden de er utsatt for.

Utlendingsmyndighetenes praksis av bestemmelsen mener jeg ikke samsvarer med formålet til utlendingsloven § 53 b. Utlendingsmyndighetene stiller altfor høye krav til hva som skal anses som mishandling og til sannsynliggjøringen av mishandlingen. Enkelte ganger kan vurderingen av hva som er mishandling være strengere enn etter straffeloven § 219. I en sak¹⁴⁰ mente utlendingsmyndighetene at tvang til seksuelt samleie ikke var å anse som mishandling. Ifølge straffeloven er tvang til samleie ansett som voldtekt som er en straffbar handling.

¹⁴⁰ Utlendingsdirektoratet (2010)

Gjennom oppgaven har jeg flere ganger stilt meg selv spørsmålet om hvor mye vold som egentlig skal til for å karakteriseres som mishandling. Dersom en handling kun har skjedd en gang, kan den avfeies som en enkeltstående episode av utlendingsmyndighetene. Dette mener jeg er uheldig da det gir inntrykk av at det å oppleve vold en eller to ganger er akseptabelt. Det er også stor sannsynlighet for at volden gjentar seg etter den ene handlingen. I vedtakene jeg har sett nærmere på, kunne utlendingsmyndighetene avfeie mishandlingen som ekteskape-
lige problemer, uoverensstemmelser eller på bakgrunn av mishandlingens lengde. Videre kan de i vurderingen vektlegge om det er blitt tatt kontakt med lege, psykolog, eller om saken er anmeldt. Dette skal ikke vektlegges i en helhetsvurdering av utlendingsmyndighetene.

Utlendingsmyndighetenes praksis fører til at det er vanskelig for mishandlede personer å forutberegne sin rettsstilling. Det finnes advokater som ikke tør å garantere at en person kan få fortsatt opphold etter bestemmelsen, fordi utlendingsmyndighetenes vurdering av mishandling og sannsynliggjøringen av mishandlingen er altfor streng. I slike tilfeller blir personene ofte værende i det voldelige samlivet. Dette mener jeg strider mot hensikten bak bestemmelsen.

Utlendingsmyndighetene står ofte ovenfor vanskelige vurderinger. Jeg mener utlendingsmyndighetene bør lage grundigere retningslinjer om hva som skal anses som mishandling som de kan bruke i sitt arbeid. De må samtidig være oppmerksomme på den lave terskelen som er satt for bevis i disse sakene, når de treffer vedtak i slike saker. Dette kan bidra til at utlendingsmyndighetenes praksis i større grad samsvarer med de andre rettskildene og formålet til loven.

Ved å se på den tilsvarende bestemmelsen i britisk, svensk og dansk rett, fikk jeg innblikk i hvordan bestemmelsen er regulert utenfor våre landegrenser. Dette førte til at jeg fikk bredere perspektiv rundt problemstillingen. Det virker som utlendingers rettsikkerhet på dette feltet heller ikke er ivaretatt i disse landene. For å ivareta rettsikkerheten burde Norge samarbeide med andre land for å komme frem til best mulige løsninger for utlendinger som opplever vold i nære relasjoner etter å ha kommet til de ulike landene på familieinnvandring.

Videre mener jeg utlendinger burde få informasjon om opphold på selvstendig grunnlag, på ulike språk, når de kommer til Norge på familieinnvandring. Jeg tror jeg det er viktig med rettighetsinformasjonsarbeid til utlendinger som nylig har kommet til Norge. Økt kunnskap om sine rettigheter bidrar til at utlendingene ikke forblir i voldelige forhold. Videre er de klar

over hva som vektlegges når de blir intervjuet av politiet, slik at de ikke holder tilbake deler av sin forklaring.

Et annet problem er de tre årene en utlending må fornye sin midlertidige oppholdstillatelse før vedkommende kan få innvilget permanent oppholdstillatelse. Denne regelen bidrar til at mange personer fortsetter å leve i voldelige forhold. Den nye regjeringen har kommet med et forslag om å utvide denne tiden til fem år. Dette mener jeg er svært uheldig da en slik endring mest sannsynlig fører til at personer forblir lenger i voldelige forhold. Dette kan ramme mange da den største innvandringen som skjer i Norge, er gjennom familieinnvandring. Det kan i mange kulturer være tabubelagt og en skam å være utsatt for mishandling. Ofte vil personen skylde seg selv for mishandlingen de opplever. Organisasjoner som jobber med minoritetskvinner som er utsatte for mishandling mener at tre- års regelen må bli fjernet eller bli redusert til ett år.¹⁴¹ Både Mira-senteret og Krisesentersekretariatet har kritisert det nye forslaget.¹⁴² I Sverige er den tilsvarende regelen i svensk rett foreslått å reduseres eller fjernes da den bidrar til at kvinner forblir i voldelige forhold. Jeg mener vår situasjon ikke er så ulik vår naboland sitt. Dermed må vi i større grad lage regler som ivaretar rettsikkerheten til minoritetskvinner- og menn.

Når det gjelder urimelige vanskeligheter i hjemlandet synes jeg det er fordelaktig at det finnes en bestemmelse som regulerer dette. Det skal mye til før man kan få opphold etter dette grunnlaget, men utlendingsmyndighetenes praksis mener jeg er i overensstemmelse med de andre rettskildene. Dette mener jeg er positivt da personer som søker opphold på bakgrunn av dette grunnlaget kan forutberegne sin rettsposisjon. Jeg mener imidlertid at bestemmelsen burde gi rettskrav på tillatelse. Det skal mye til for å omfattes av bestemmelsen, som for eksempel må en persons liv og sikkerhet være truet. Dersom man oppfyller vilkårene for opphold etter bestemmelsen mener jeg det foreligger så sterke grunner til opphold at man burde ha krav på fortsatt opphold.

Formålet bak utlendingsloven § 53 er positivt. Hvis hele bestemmelsen starter å fungere etter sitt formål, vil bestemmelsen i stor grad ivareta minoritetskvinner og menn sin rettsikkerhet.

¹⁴¹ Smaadahl (2013)

¹⁴² Mira-senteret (2013)

5 Litteraturliste

Lover:

- 1967 Lov om behandlingsmåten i forvaltningssaker (forvaltningsloven) av 10. februar 1967 nr. 54.
- 2008 Lov om utlendingers adgang til riket og deres opphold her (utlendingsloven) av 15.mai 2008 nr. 35.
- 2005 Lov om likestillings- og diskrimineringsombudet og Likestillings- og diskrimineringsnemnda (diskrimineringsombudloven) av 10.juni 2005 nr. 40
- 2009 Lov om kommunale krisesentertilbud (krisesenterlova) av 19.juni 2009 nr. 44
- 1991 Lov om ekteskap (ekteskapsloven) av 07.april 1991 nr. 47
- 1902 Alminelig borgerlig Straffelov (straffeloven) av 22.mai 1902-05 nr. 10
- 1999 Lov om styrking av menneskerettighetenes stilling i norsk rett (menneskerettsloven) av 21.mai 1999 nr. 30
- 1814 Kongeriget Norges Grundlov, given i Rigsforsamlingen paa Eidsvold den 17de Mai 1814 (Grunnloven) av 17.mai 1814.

Utenlandske lover:

- Utlänningslag Utlänningslag SFS (2005:716) (Sverige)
- Udlændingeloven Lovbekændtgørelse nr 863 af 25. juni 2013 (Danmark)

Forarbeider:

- NOU 2004:20 *Utlendingslovutvalgets utredning og ny utkast til ny lov*
- Ot.prp.nr. 75 (2006-2007) *Om lov om utlendingers adgang til riket og deres opphold her (utlendingsloven)*
- Innst. O. nr. 42 (2007-2008) *Innstilling fra kommunal- og forvaltningskomiteen om lov om utlendingers adgang til riket og deres opphold her (utlendingsloven)*
- NOU 2012:15 *Politikk for likestilling*

Svenske forarbeider:

Prop. 1999/00:43

Opphållstilstand på grund av anknytning

Lovkommentar:

Lovkommentar av Matningsdal, note 1800 til straffeloven § 219 i rettsdata.

Lovkommentar av Elmer, note 348 til udlændingeloven § 19 stk. 7 i danske Karnov.

Forskrifter:

FOR-1990-12-21-1028

Utlendingsforskriften av 21. desember 1990 nr. 1028

FOR-2009-20-15-1286

Forskrift om utlendingers adgang til riket og deres opphold her (utlendingsforskriften)

Rundskriv:

RS 2010-009

Retningslinjer for behandling av søknad om oppholdstillatelse på selvstendig grunnlag etter referansepersonens død eller etter samlivsbrudd - utlendingsloven § 53 første og annet ledd.

Dommer:

- RG 1997 side 345
- TOSLO-2006-15372

Forvaltningsvedtak:

Jeg har sett på 22 saker etter utlendingsloven § 53 b i Utlendingsnemndas praksisbase:

- Utlendingsnemnda. N1323811011. 07.2013.
<http://praksis.une.no/CES5/default.aspx?&sk=NyLov&ccr=ctl04&k=cchd&docid=10392&mir=-1&q=N1323811011+%40sysfiletype%3c%3espuserprofile+%28NOT+%40sysspiscontainer%29&wld=True>
- Utlendingsnemnda. N1326821011. 06.2013.
<http://praksis.une.no/CES5/default.aspx?&sk=NyLov&ccr=ctl04&k=cchd&docid=10397&mir=-1&q=N1326821011+%40sysfiletype%3c%3espuserprofile+%28NOT+%40sysspiscontainer%29&wld=True>
- Utlendingsnemnda. N106154611. 03.2010.
<http://praksis.une.no/CES5/default.aspx?&sk=NyLov&ccr=ctl04&k=cchd&docid=9336&mir=-1&q=N106154611+%40sysfiletype%3c%3espuserprofile+%28NOT+%40sysspiscontainer%29&wld=True>
- Utlendingsnemnda. N10700862. 04.2010.
<http://praksis.une.no/CES5/default.aspx?&sk=NyLov&ccr=ctl04&k=cchd&docid=9336&mir=-1&q=N106154611+%40sysfiletype%3c%3espuserprofile+%28NOT+%40sysspiscontainer%29&wld=True>
- Utlendingsnemnda. N103227914. 01.2010.
<http://praksis.une.no/CES5/default.aspx?&sk=NyLov&ccr=ctl04&k=cchd&docid=9533&mir=->

1&q=N103227914+%40sysfiletype%3c%3espuserprofile+%28NOT+%40sysspiscont
ainer%29&wld=True

- Utlendingsnemnda. N107567611. 03.2010.

<http://praksis.une.no/CES5/default.aspx?&sk=NyLov&ccr=ctl04&k=cchd&docid=9233&mir=->

1&q=N107567611+%40sysfiletype%3c%3espuserprofile+%28NOT+%40sysspiscont
ainer%29&wld=True

- Utlendingsnemnda. N114443107. 03.2011.

<http://praksis.une.no/CES5/default.aspx?&sk=NyLov&ccr=ctl04&k=cchd&docid=8646&mir=->

1&q=N114443107+%40sysfiletype%3c%3espuserprofile+%28NOT+%40sysspiscont
ainer%29&wld=True

- Utlendingsnemnda. N14552818. 06.2013.

<http://praksis.une.no/CES5/default.aspx?&sk=NyLov&ccr=ctl04&k=cchd&docid=10696&mir=->

1&q=N14552818+%40sysfiletype%3c%3espuserprofile+%28NOT+%40sysspiscontai
ner%29&wld=True

- Utlendingsnemnda. N128364214. 12.2011.

<http://praksis.une.no/CES5/default.aspx?&sk=NyLov&ccr=ctl04&k=cchd&docid=10696&mir=->

1&q=N14552818+%40sysfiletype%3c%3espuserprofile+%28NOT+%40sysspiscontai
ner%29&wld=True

- Utlendingsnemnda. N12291288. 05.2012.

<http://praksis.une.no/CES5/default.aspx?&sk=NyLov&ccr=ctl04&k=cchd&docid=7793&mir=->

1&q=N12291288+%40sysfiletype%3c%3espuserprofile+%28NOT+%40sysspiscontai
ner%29&wld=True

- Utlendingsnemnda. N122626214. 12.2011.
<http://praksis.une.no/CES5/default.aspx?&sk=NyLov&ccr=ctl04&k=cchd&docid=7832&mir=-1&q=N122626214+%40sysfiletype%3c%3espuserprofile+%28NOT+%40sysspiscontainer%29&wld=True>

- Utlendingsnemnda. N112208107. 12.2010.
<http://praksis.une.no/CES5/default.aspx?&sk=NyLov&ccr=ctl04&k=cchd&docid=8842&mir=-1&q=N112208107+%40sysfiletype%3c%3espuserprofile+%28NOT+%40sysspiscontainer%29&wld=True>

- Utlendingsnemnda. N117575623. 05.2010.
<http://praksis.une.no/CES5/default.aspx?&sk=NyLov&ccr=ctl04&k=cchd&docid=8334&mir=-1&q=N117575623+%40sysfiletype%3c%3espuserprofile+%28NOT+%40sysspiscontainer%29&wld=True>

- Utlendingsnemnda. N113442107. 07.2011.
<http://praksis.une.no/CES5/default.aspx?&sk=NyLov&ccr=ctl04&k=cchd&docid=8732&mir=-1&q=N113442107+%40sysfiletype%3c%3espuserprofile+%28NOT+%40sysspiscontainer%29&wld=True>

- Utlendingsnemnda. N1098071025. 05.2010.
<http://praksis.une.no/CES5/default.aspx?&sk=NyLov&ccr=ctl04&k=cchd&docid=9058&mir=-1&q=N1098071025+%40sysfiletype%3c%3espuserprofile+%28NOT+%40sysspiscontainer%29&wld=True>

- Utlendingsnemnda. N114699623. 02.2011.
<http://praksis.une.no/CES5/default.aspx?&sk=NyLov&ccr=ctl04&k=cchd&docid=8607&mir=-1&q=N114699623+%40sysfiletype%3c%3espuserprofile+%28NOT+%40sysspiscontainer%29&wld=True>

- Utlendingsnemnda. N12291288. 05.2012.
<http://praksis.une.no/CES5/default.aspx?&sk=NyLov&ccr=ctl04&k=cchd&docid=7793&mir=-1&q=N12291288+%40sysfiletype%3c%3espuserprofile+%28NOT+%40sysspiscontainer%29&wld=True>

- Utlendingsnemnda. N101646914. 05.2010.
<http://praksis.une.no/CES5/default.aspx?&sk=NyLov&ccr=ctl04&k=cchd&docid=9652&mir=-1&q=N101646914+%40sysfiletype%3c%3espuserprofile+%28NOT+%40sysspiscontainer%29&wld=True>

- Utlendingsnemnda. N11945427. 12.2010.
<http://praksis.une.no/CES5/default.aspx?&sk=NyLov&ccr=ctl04&k=cchd&docid=8152&mir=-1&q=N11945427+%40sysfiletype%3c%3espuserprofile+%28NOT+%40sysspiscontainer%29&wld=True>

- Utlendingsnemnda. N11230389.05.2011.
<http://praksis.une.no/CES5/default.aspx?&sk=NyLov&ccr=ctl04&k=cchd&docid=8831&mir=-1&q=N11230389+%40sysfiletype%3c%3espuserprofile+%28NOT+%40sysspiscontainer%29&wld=True>

- Utlendingsnemnda. N130892527. 03.2013.
<http://praksis.une.no/CES5/default.aspx?&sk=NyLov&ccr=ctl04&k=cchd&docid=10080&mir=-1&q=N130892527+%40sysfiletype%3c%3espuserprofile+%28NOT+%40sysspiscontainer%29&wld=True>
- Utlendingsnemnda. N11393627. 11.2010.
<http://praksis.une.no/CES5/default.aspx?&sk=NyLov&ccr=ctl04&k=cchd&docid=8688&mir=-1&q=N11393627+%40sysfiletype%3c%3espuserprofile+%28NOT+%40sysspiscontainer%29&wld=True>

Jeg har sett på 12 saker i utlendingsnemndas praksisbase etter utlendingsloven § 52 andre ledd:

- Utlendingsnemnda. N1098071025. 05.2010.
<http://praksis.une.no/CES5/default.aspx?&sk=NyLov&ccr=ctl04&k=cchd&docid=9058&mir=-1&q=N1098071025+%40sysfiletype%3c%3espuserprofile+%28NOT+%40sysspiscontainer%29&wld=True>
- Utlendingsnemnda. N124899521. 04.2012.
<http://praksis.une.no/CES5/default.aspx?&sk=NyLov&ccr=ctl04&k=cchd&docid=7608&mir=-1&q=N124899521+%40sysfiletype%3c%3espuserprofile+%28NOT+%40sysspiscontainer%29&wld=True>
- Utlendingsnemnda. N128364214. 12.2011.
<http://praksis.une.no/CES5/default.aspx?&sk=NyLov&ccr=ctl04&k=cchd&docid=10696&mir=-1&q=N14552818+%40sysfiletype%3c%3espuserprofile+%28NOT+%40sysspiscontainer%29&wld=True>

- Utlendingsnemnda. N130892527. 03.2013.
<http://praksis.une.no/CES5/default.aspx?&sk=NyLov&ccr=ctl04&k=cchd&docid=10080&mir=-1&q=N130892527+%40sysfiletype%3c%3espuserprofile+%28NOT+%40sysspiscontainer%29&wld=True>

- Utlendingsnemnda. N114699623. 02.2011.
<http://praksis.une.no/CES5/default.aspx?&sk=NyLov&ccr=ctl04&k=cchd&docid=8607&mir=-1&q=N114699623+%40sysfiletype%3c%3espuserprofile+%28NOT+%40sysspiscontainer%29&wld=True>

- Utlendingsnemnda. N12291288. 05.2012.
<http://praksis.une.no/CES5/default.aspx?&sk=NyLov&ccr=ctl04&k=cchd&docid=7793&mir=-1&q=N12291288+%40sysfiletype%3c%3espuserprofile+%28NOT+%40sysspiscontainer%29&wld=True>

- Utlendingsnemnda. N122626214. 12.2011.
<http://praksis.une.no/CES5/default.aspx?&sk=NyLov&ccr=ctl04&k=cchd&docid=7832&mir=-1&q=N122626214+%40sysfiletype%3c%3espuserprofile+%28NOT+%40sysspiscontainer%29&wld=True>

- Utlendingsnemnda. N105273114. 10.2010.
<http://praksis.une.no/CES5/default.aspx?&sk=NyLov&ccr=ctl04&k=cchd&docid=9388&mir=-1&q=N105273114+%40sysfiletype%3c%3espuserprofile+%28NOT+%40sysspiscontainer%29&wld=True>

- Utlendingsnemnda. N101646914. 05.2010.
<http://praksis.une.no/CES5/default.aspx?&sk=NyLov&ccr=ctl04&k=cchd&docid=9652&mir=-1&q=N101646914+%40sysfiletype%3c%3espuserprofile+%28NOT+%40sysspiscontainer%29&wld=True>

- Utlendingsnemnda. N113442107. 07.2011.
<http://praksis.une.no/CES5/default.aspx?&sk=NyLov&ccr=ctl04&k=cchd&docid=8732&mir=-1&q=N113442107+%40sysfiletype%3c%3espuserprofile+%28NOT+%40sysspiscontainer%29&wld=True>

- Utlendingsnemnda. N107567611. 03.2010.
<http://praksis.une.no/CES5/default.aspx?&sk=NyLov&ccr=ctl04&k=cchd&docid=9233&mir=-1&q=N107567611+%40sysfiletype%3c%3espuserprofile+%28NOT+%40sysspiscontainer%29&wld=True>

- Utlendingsnemnda. N10615461. 03.2010.
<http://praksis.une.no/CES5/default.aspx?&sk=NyLov&ccr=ctl04&k=cchd&docid=9336&mir=-1&q=N106154611+%40sysfiletype%3c%3espuserprofile+%28NOT+%40sysspiscontainer%29&wld=True>

Jeg har sett på en sak i Utlendingsnemndas praksisbase etter utlendingsloven § 40 femte ledd:

- Utlendingsnemnda.N110266623.03.2011.
<http://praksis.une.no/CES5/default.aspx?&sk=NyLov&ccr=ctl04&k=cchd&docid=9023&mir=-1&q=N110266623+%40sysfiletype%3c%3espuserprofile+%28NOT+%40sysspiscontainer%29&wld=True>

Jeg sett på to avgjørelser som er fattet av Utlendingsdirektoratet:

Utlendingsdirektoratet. Vedtak – avslag midlertidig oppholdstillatelse. 21.10.2010.

Utlendingsdirektoratet. Vedtak- avslag midlertidig oppholdstillatelse. 22.08.2012.

EU-direktiv:

Cdir 2003/86 EC

Council Directive 2003/86/EC of 22 September 2003 on the right to family reunification

Stortingsdokumenter:

St.meld.nr. 15 (2012-2013)

Forebygging og bekjempelse av vold i nære relasjoner

Bøker:

- Øyen, Øyvind. *Lærebok i utlendingsrett*. 1.utg. Oslo, 2013.
- Eckhoff, Torstein. *Rettskildelære*. 5.utg ved Jan E. Helgesen. Oslo, 2001.

Nettsider:

- Shaw, Danny i Bbc. *Canadian woman's fight to stay in Britain after domestic abuse* (2013) 23.09.13. <http://www.bbc.com/news/uk-24303522> (sitert 15.03.14)
- Tahir, Maryam i BA. *Tvinges til å bli* (2009) 3.mai 2009. <http://www.ba.no/nyheter/irix/article4350981.ece> (sitert 15.03.14)
- Tove Smaadahl og Lone Johansen i Radikal Portal. *Når staten blir overgripers forlengede arm* (2013) 05.07.13. <http://radikalportal.no/2013/07/05/nar-staten-blir-overgripers-forlengede-arm/> (sitert 17.03.14)

- Mira senteret. *La meg snakke! Grepet strammes!* 18.04.2013.
<http://www.mirasenteret.no/no/component/content/article/91-innhold-nyhetsbrev/839-la-meg-snakke-okt> (sitert 25.03.14)

- Home office. *Immigration rules*. Part 6.
https://www.gov.uk/government/uploads/system/uploads/attachment_data/file/279716/Immigration_Rules_-_Part_8.pdf (sitert 20.05.14)

- Utlendingsnemnda (2014)
 - (1) *Om praksisbasen*. <http://www.une.no/no/Praksis2/Praksisbase/> (sitert 07.02.14)
 - (2) *Saksgangen*. <http://www.une.no/no/Saksgang/> (sitert 11.03.14)

- Landinfo. *Landinfo*. (2014). <http://www.landinfo.no/id/1901.0> (sitert 04.04.14)

- Landsorganisasjonen i Norge og Krisesentersekretariatet. *Kvinner på flukt*. 25.11.12.
<http://www.krisesenter.com/aksjoner/kvinner-paa-flukt.pdf> (sitert 28.02.14)

- Politisk plattform for en regjering utgått av Høyre og Fremskrittspartiet. *Sundvollen erklæringen* (2013). <http://www.regjeringen.no/pages/38500565/plattform.pdf> (sitert 13.02.14).

- Riksorganisationen för kvinnojourer och tjejjourer i Sverige. *Wife importing*. (2011)
http://www.roks.se/sites/default/files/pdf/puffar/roks_-_wife_importing.pdf (sitert 22.03.14)

- Justis- og beredskapsdepartementet. *Familieinnvandring*.
http://www.regjeringen.no/nb/dep/jd/tema/innvandring/innvandrings_og_flyktningpolitik/familieinnvandring.html?id=577253

Annet:

Samtale med ansatte på Krisesenteret i Oslo den 13.02.14.

